

Ochrana zeměpisných označení a označení původu a její ekonomický dopad

Diplomová práce

Vedoucí práce:

JUDr. Hana Kelblová, Ph.D.

Mgr. Bc. Igor Čuhel

Brno 2015

Zadání

Tady bude vloženo zadání diplomové práce.

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat JUDr. Haně Kelblové, Ph.D. za cenné připomínky, náměty a rady při vedení této diplomové práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Ochrana zeměpisných označení a označení původu a její ekonomický dopad**

vypracoval samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 25. května 2015

Abstract

ČUHEL, I. Protected designation of origin and protected geographical indication and their economical influences Diploma thesis. Brno: Mendel University in Brno, 2015.

Diploma thesis deals with protected designation of origin and protected geographical indication. Theoretical part concentrates on national and community legislation of geographical indication, especially addressing differences in definitions, rights, and registration processes.

Practical part deals with the economical influences of geographical indication for producers who use this indication for their products. Influences are researched especially with the help of variable cost, purchase price, and price elasticity. These variables are compared between producers who use geographical indication and producers who do not.

Keywords

Protected designation of origin, protected geographical indication, Sobes wine, variable cost, purchase price, price elasticity

Abstrakt

ČUHEL, I. Ochrana zeměpisných označení a označení původu a její ekonomický dopad. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015.

Tato diplomová práce se zabývá označením původu a zeměpisným označením. V teoretické části je rozebíraná národní a komunitární právní úprava těchto označení, zejména pak rozdíly v definicích, právech spojených s označeními a postupem zápisu označení.

Praktická část zkoumá ekonomické vlivy zeměpisných označení pro výrobce, které tato označení užívají pro své výrobky. Tyto vlivy jsou zkoumány zejména pomocí variabilních nákladů, prodejní ceny a cenové elasticity. Tyto proměnné jsou komparovány pro výrobce užívající zeměpisná označení a výrobce, kteří tato označení neuvádějí.

Klíčová slova

Označení původu, zeměpisné označení, Šobeské víno, prodejní cena, variabilní náklady, cenová elasticita

Obsah

1	Úvod a cíl práce	12
1.1	Úvod.....	12
1.2	Cíl práce.....	12
1.3	Metodika práce.....	13
2	Vývoj zeměpisných označení	15
2.1	Vznik zeměpisných označení.....	15
2.2	Národní a komunitární úprava ochrany zeměpisných označení.....	15
2.3	Mezinárodní úprava zeměpisných označení	16
3	Zařazení zeměpisných označení v právním systému	18
4	Definice zeměpisných označení	20
4.1	Definice označení v právu České republiky	20
4.2	Definice označení v právu Evropské unie.....	21
4.3	Grafické a textové označení zeměpisných označení.....	23
5	Práva spojená se zápisem zeměpisných označení	24
5.1	Práva spojené s národním zápisem zeměpisných označení.....	24
5.2	Práva spojené s komunitárním zápisem zeměpisných označení.....	25
6	Zápis zeměpisných označení	27
6.1	Zápis národních zeměpisných označení.....	27
6.2	Zápis komunitárních zeměpisných označení	29
7	Zapsaná zeměpisná označení	34
8	CHOP a CHZO a jejich ekonomický vliv	38
8.1	Vliv CHOP a CHOZ na jednicové náklady ve Francii.....	38
8.2	Vliv CHOP a CHOZ na jednicové náklady v České republice.....	40
8.3	ZNOVÍN ZNOJMO a.s.....	41
8.4	Šobeské víno.....	42
8.5	Variabilní náklady Znojemska a Hustopeče.....	43

8.6	Vliv CHOP a CHOZ na prodané množství a ceny ve Francii.....	46
8.7	Vliv CHOP a CHOZ na prodané množství a ceny v České republice	49
9	Diskuze	54
10	Závěr	56
11	Literatura	58
11.1	Knižní zdroje	58
11.2	Elektronické zdroje	58
11.3	Legislativa	59
11.4	Jiné	59

Seznam obrázků

Obr. 1 Symbol CHOP (vlevo) a symbol CHZO (vpravo)

23

Seznam tabulek

Tab. 1	Přehled rejstříku OP a ZO	34
Tab. 2	Přehled zapsaných CHOP A CHZO mezi léty 2009 – 2014	35
Tab. 3	Státy podle počtu zapsaných označení v DOOR	36
Tab. 4	Státy podle zapsaného počtu označení v E-BACCHUS	36
Tab. 5	Státy podle zapsaného počtu označení v E-Spirit-Drinks	37
Tab. 6	Přehled variabilních nákladů výrobců CHOP a ne-CHOP	39
Tab. 7	Přehled var. nákladů Znojemska a Hustopečska za rok 2014	44
Tab. 8	Přehled trž. podílu a cen měkkých sýrů mezi léty 1998 – 2003	47
Tab. 9	Přehled Marshallovy cenové elasticity pro měkké sýry	48
Tab. 10	Přehled prodejních cen vín a jejich relativních podílů	50
Tab. 11	Vybranná vína a jejich P a Q, včetně ε_p	52
Tab. 12	Křížová elasticita vybraných vín	53

Seznam vzorců

Vzor. 1	Almost Ideal System	48
Vzor. 2	Oblouková cenová elasticita	51

Seznam použitých zkratek

AIDS – Almost Ideal Demand System

e_c – křížová elasticita

e_p – cenová elasticita

Nařízení č. 110/2008 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 110/2008, o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1576/89

Nařízení č. 1151/2012 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin

Nařízení č. 1308/2013 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007

OOP – ochrana označení původu

OOPZO – zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele

OP – označení původu

OZO – ochrana zeměpisného označení

P – prodejní cena

Q – prodané množství

VC – variabilní náklady

Výrobce CHOP – výrobce užívající chráněné označení původu

Výrobce ne-CHOP – výrobce neužívající chráněné označení původu

Výrobek CHOP – výrobek užívající chráněné označení původu

Výrobek ne-CHOP – výrobek neužívající chráněné označení původu

ZO – zeměpisné označení

1 Úvod a cíl práce

1.1 Úvod

Ochrana označení původu (dále jen „OOP“) a zeměpisných označení (dále jen OZO“) má zvláštní postavení v systému práva duševního vlastnictví, kterým je vztah mezi charakteristickými vlastnostmi produktu a určitou oblastí. Už po celá tisíciletí můžeme pozorovat, že některé oblasti poskytují charakteristické přírodní podmínky, které zaručují produktům z dané oblasti vlastnosti, pro které se stávají vyhledávanými i ve vzdálených oblastech. Tvůrci těchto produktů si těchto vlastností byly dobře vědomi a proto na výrobky umísťovaly různá označení, které umožňovaly spotřebiteli identifikovat dané produkty od konkurenčních „obyčejných“ výrobků. Vždy se ale najdou osoby, které zneužijí dané výhody ve svůj osobní prospěch. Proto se začaly objevovat osoby, které umísťovaly na své výrobky označení stejná nebo zaměnitelná s těmi, které používaly své produkty tvůrci produktů se zvláštními vlastnostmi. Tyto „falešné“ produkty pak byly prodávány zpravidla za vyšší cenu stejně jako výrobky se speciálními vlastnostmi, za které byly spotřebitelé si ochotni připlatit. Škoda následně nevznikala pouze výrobcí, který přicházel o potenciální tržby a jehož „dobré jméno“ bylo poškozováno, ale i podvedeným spotřebitelům, kteří si připlatili za vlastnosti, kterými daný produkt neoplýval. Se vznikem mezinárodního trhu a užíváním podpůrných chemických preparátů se toto zneužívání stávalo stále jednodušším a potřeba chránit výrobce a spotřebitele naléhavější. Proto začala vznikat právní úprava (zpočátku neúplná a zaměřené na ochranu konkrétních označení) vymezující ochranu označení náležícím těmto produktům se specifickými vlastnostmi. Účelem této úpravy bylo ochrana oprávněné osoby, kterou je výrobce specifického produktu, ale chrání i spotřebitele při nákupu produktů. To, že tato ochrana slouží jak výrobcí i spotřebiteli je jedna ze zvláštností spojené s OOP a OZO.

Tyto zvláštnosti a zájem o oblast práva duševního vlastnictví v rámci, které již autor zpracoval ve dvě závěrečné vysokoškolské práce věnované jiné specifické oblasti práva duševního vlastnictví – autorskému právu, byly motivem autora při výběru tohoto tématu. Tato práce má dvě části a to část teoretickou a praktickou. V teoretické části je rozebírána právní úprava ochrany označení původu a zeměpisných označení na úrovni České republiky (dále jen „národní úprava“) a na úrovni Evropské unie (dále jen „komunitární úprava“). Praktická část se pak věnuje rozboru vybraných ekonomických dopadů spojených s těmito označeními.

1.2 Cíl práce

Cílem této práce je stanovení ekonomických dopadů spojených s užíváním označení původu (dále jen „OP“) a zeměpisného označení (dále jen „ZO“)

Tohoto cíle bude dosaženo na základě 3 dílčích cílů, které spočívají v ověření platností hypotéz ohledně konkrétních nákladových a příjmových proměnných

subjektů vyrábějících produkty užívajících OP a ZO a subjektů vyrábějících produkty neužívajících OP a ZO.

První hypotézou je, že osoby vyrábějící produkty užívající OP a ZO mají vyšší variabilní náklady než osoby vyrábějící produkty neužívající OP a OZ.

Druhá hypotéza je, že produkty užívající OP a ZO mají vyšší prodejní ceny než produkty, která tato označení neužívají.

Třetí hypotézou je, že produkty užívající OP a OZ mají nižší cenovou elasticitu než produkty, které tato označení neužívají.

1.3 Metodika práce

Práce bude zpracována za pomoci metod deskripce, analýzy, syntézy a scholastické metody. Při zpracování bude využito primárních zdrojů v podobě zákonů a nařízení, zejména zákona č. 452/2001 o ochraně původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele, a trojice nařízení Rady (EHS) ze dne 14. července 1992, o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU), jmenovitě se jedná o nařízení č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin (dále jen „nařízení č. 1151/2012“), nařízení č. 1308/2013 kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007 (dále jen „nařízení č. 1308/2013“) a nařízení č. 110/2008 (dále jen „nařízení č. 110/2008“). Pro interpretaci této legislativy bude využito příslušných komentářů a odborné literatury, zejména komentáře Horáčka k zákonu o ochranných známkách a ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin, monografie Rohovského a časopiseckých příspěvků Rangeknara, Resinkové.

Vybrané ekonomické dopady budou zkoumány na základě hypotéz vyvozených z případové studie autorů Boumra-Mechemacha, Chaabana a případové studie autorské trojce Hassana, Monier-Dilhana a Orozcové.

V záměru této diplomové práce (dále jen „práce“) bylo plánováno, že ekonomické dopady užívání OP a ZO budou zkoumány pomocí dotazníkové šetření. Na základě analýzy dvou výše uvedených případových studií bylo od dotazníkové šetření upuštěno. Namísto dotazníkové šetření budou analyzována ekonomická data konkrétních podnikatelských subjektů. Tato změna byla učiněna s ohledem na skutečnost, že hypotézy budou ověřovány pomocí postupů a modelu z výše uvedených případových studií. Tyto postupy a modely je možné aplikovat pouze na konkrétní ekonomická data podnikatelských, která lze získat pouze přístupem k datům o hospodaření konkrétních podnikatelských subjektů, nikoliv dotazníkovým šetřením.

Teoretická část práce

2 Vývoj zeměpisných označení

2.1 Vznik zeměpisných označení

Zeměpisná označení¹ výrobku se fakticky používají již po tisíce let. Nejstarší dochovaná zmínka je spojená s označováním vína dle zeměpisných míst. O takto označených vínech byla zmínka už v Bibli. Postupem času začali výrobci umísťovat různé značky a symboly, které upozorňovaly na to, že výrobek pochází z konkrétní oblasti, s kterou jsou spojené specifické vlastnosti plynoucí pro tento výrobek.²

Nejstarší právní ochrana zeměpisných označení vznikla v Itálii roku 1716 a náležela vínům z vesnice Chianti. Dále pak od roku 1756 bylo chráněno portugalské Portské víno (Região Demarcada do Douro). Toto víno bylo populární i v Anglii a pro udržení kvality dokonce vznikla společnost kontrolující proces výroby a následný export.³

Právní institut ochrany zeměpisných označení vzniká na území dnešní České republiky ve 20. století a je spojen s nekalou soutěží. Zákon č. 111/1927 Sb. se označení původu věnoval v § 4 až 9, zákon nevymezoval žádná zvláštní práva plynoucí z označení původu. Legální definice v zákoně také chyběla.

K vytváření komplexní úpravy docházelo postupem času z důvodu nutnosti ochrany konkrétního zboží. Zejména se jednalo o Pražskou šunku v soudním rozhodnutí nejvyššího soudu ČSR ze dne 24.2.1933, Třeboňského kapra vládním nařízením č. 54/1936 Sb. a Žatecký chmel zákonem č. 39/1957 Sb. Obecná úprava ale stále chybí.

Vývoj mezinárodní ochrany označení původu byl důvodem pro vznik zákona č. 159/1973 Sb., o ochraně označení původu a vyhlášky č. 160/1973 Sb., o řízení ve věcech označení původu výrobků. Československo se stává jedním z mála států, který vnitrostátně upravuje tuto problematiku.⁴

2.2 Národní a komunitární úprava ochrany zeměpisných označení

Úprava 70. let byla ovlivněna dobou vzniku a centrálním plánováním, neodpovídá tedy současným potřebám tržní ekonomiky a potřebám harmonizace s právem Evropské společnosti. Od 1. dubna 2002 se stává účinným zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně

---

¹ Pro potřeby této práce jsou zeměpisná označení souhrnným pojmem, který v sobě zahrnuje označení původu a zeměpisné označení.

² JAKL, Ladislav a Václav JANSA. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010, 268 s. ISBN 978-80-86855-65-3. 46 s.

³ Ministerstvo průmyslu a obchodu: *Zeměpisná označení a jejich ochrana* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1GLWFIh>

⁴ ŠPINDLER, Karel. *Vývoj práv na označení v České republice*. [cit. 26.2.2015]. In: ASPI.

spotřebitele (dále jen „OOPZO“). Nový zákon reaguje na nařízení Rady (EHS) č. 2081/92 ze dne 14. července 1992 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských výrobků a potravin ve znění nařízení Rady (ES) č. 535/97 ze dne 17. března 1997 a nutnou harmonizaci označení původu a zeměpisných označení českého a komunitárního práva.

OOPZO přichází z širší definice označení původu a představuje zeměpisné označení jako nový nástroj ochrany v českém právním řádu. Zeměpisná označení slouží zejména pro ochranu zboží pocházející z Evropské unie. Nová úprava také mění proces získání označení ochrany původu, zavádí způsob kontroly řádného užívání a právní ochranu.⁵

S účinností od 31.12.2007 byl ZOOP doplněn zákonem č. 375/2007 Sb. o přímou použitelnost nařízení Rady (ES) č. 510/2006 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin a čl. 211 až 219 Smlouvy o založení Evropského společenství. Tento zákon dále doplňuje o ustanovení, které určují procesní úpravu komunitárního označení původu a zeměpisného označení zemědělských výrobků a potravin.⁶

Dne 3.1.2013 vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin. Toto nařízení ruší výše rozebírané nařízení Rady (ES) č. 510/2006. V současné době ochrana označení původu a zeměpisné označení nemá jednotnou komunitární úpravu, odděleně je upravena ochrana vína, lihovin a zemědělských produktů a potravin. Konkrétně se jedná o tyto nařízení:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 110/2008 ze dne 15. ledna 2008 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1576/89⁷

2.3 Mezinárodní úprava zeměpisných označení

Vliv globalizace si vyžádal mezinárodní úpravu v oblasti zeměpisného označování výrobků. Mezinárodní úprava je utvářena pomocí bilaterálních dohod. Pro Českou republiku jsou závazné následující dohody:

---

⁵ ČERNÝ, Jan. *Nový zákon o označení původu* [online]. [cit. 4.3.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1AIMLSM>

⁶ JAKL, Ladislav. *Práva na označení a průmyslové vzory*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Metropolitní univerzita, 2008, 251 s. ISBN 978-80-86855-36-3. 97 s.

⁷ Úřad průmyslového vlastnictví: *Označení původu a zeměpisná označení Společenství* [online]. [cit. 4.3.2015]. Dostupné z WW: <http://bit.ly/1GCixcC>

- Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví (Pařížská unijní úmluva) z roku 1883 – tato úmluva upravuje základní principy a pravidla v jednotlivých oblastech průmyslového vlastnictví.
- Madridská dohoda o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží z roku 1891.
- Lisabonská dohoda na ochranu označení původu a o jeho mezinárodním zápisu z roku 1958 – tato dohoda umožňuje zápis označení původu na mezinárodní úrovni prostřednictvím Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO). Dohoda má v současnosti 27 smluvních stran a české subjekty drží téměř 10% všech registrovaných označení.
- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) z roku 1994 – tato mezinárodní dohoda vznikla v rámci Světové obchodní organizace (WTO). Tato smlouva se nezabývá pouze ochranou zeměpisných označení, ale obecně je považována za mezinárodní standard ochrany práva duševního vlastnictví. Smluvní stranou je i Evropská unie, což se promítlo do její právní úpravy, zejména pak do dodatečné ochrany věnované ochraně vínům a lihovinám (srov. nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013 a č. 110/2008).

Ochrana zeměpisných označení je také často zahrnována do bilaterálních dohod o volném obchodu, které uzavírá Evropská unie s třetími zeměmi. Těmito dohodami strany převážně sledují své obchodně-polické zájmy, takže míra sjednávané ochrany nedosahuje úrovně výše uvedených dohod. Převážně se jedná o reciproční ochranu konkrétních zeměpisných označení, nejčastěji pak vína, lihovin a potravin. Pro české držitele chráněných zeměpisných označení to znamená tedy rozšíření ochrany svých označení také na třetí země.⁸

---

⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu: *Zeměpisná označení a jejich ochrana* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1GLWFIn>. 7 s.

3 Zařazení zeměpisných označení v právním systému

Právní ochrana zeměpisných označení je součástí širšího systému práva průmyslového vlastnictví, které spolu s autorským právem náleží do práva duševního vlastnictví. Průmyslová práva chrání obecné postupy a řešení výrobků, autorská práva chrání konkrétní vyjádření či ztvárnění myšlenek, z kterých vychází předměty průmyslového vlastnictví.

Duševní vlastnictví a průmyslové vlastnictví nejsou v českém právním řádu vymezeny. Ale na základě interpretace pro Českou republiku závazných mezinárodních smluv lze tyto pojmy definovat. Duševním vlastnictvím se rozumí výčet konkrétních práv, tak jak jej uvádí čl. 2 Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví⁹ a čl. 1 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví¹⁰. Zejména se jedná o práva k literárním, uměleckým a vědeckým dílům, vynálezům, obchodním známkám, průmyslovým vzorům a právo na ochranu proti nekalé soutěži.

Průmyslovým vlastnictvím se rozumí souhrn zvláštních absolutních subjektivních práv k nehmotným statkům průmyslově využitelných a jejich právní ochrany. Tato práva mají absolutní povahu, působí vůči každému, jsou zásadně výlučná s výjimkou práv k OP a ZO.¹¹

Skupina práva průmyslového vlastnictví se dělí na dvě podskupiny. První podskupinou je právo k výsledkům práva duševního vlastnictví a konkrétně se jedná o práva k vynálezům, průmyslovým vzorům a zlepšovacím návrhům. Druhou podskupinu tvoří práva k označování výrobků a jedná se o práva k obchodnímu jménu, k ochranné známce, k OP a ZO.¹²

Funkcí průmyslových práv je poskytnutí výhody vlastníkově těchto práv při prodeji takto chráněných výrobků. Tato výhoda motivuje vlastníka k další duševní činnosti podporující tvorbu nových výrobků a jejich inovací. Právo průmyslového vlastnictví také v neposlední řadě poskytuje vlastníkově nástroje ochrany proti zásahu do práva průmyslového vlastnictví ze strany třetích osob.

Na straně spotřebitele plní tato práva funkci informační, kdy jsou výrobky vlastníků průmyslových práv odlišeny od ostatních výrobků tím, že upozorňují na specifické vlastnosti daného výrobku.

---

⁹ Vyhláška č. 64/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 81/1985 Sb. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwers, a.s. [cit. 7.3.2015].

¹⁰ Vyhláška č. 69/1975 Sb., ve znění vyhlášky č. 80/1985 Sb. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwers, a.s. [cit. 7.3.2015].

¹¹ POSPÍŠIL, Michal. *Systém úpravy průmyslového vlastnictví* [online]. [cit. 7.3.2015]. In Aplikované právo 2/2003. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1FpovtB>. 33 s.

¹² LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Práva na označení: obchodní jméno, ochranné známky, označení původu výrobku*. vyd. 1. Praha: Orac, 1997, 213 s. ISBN 80-901938-3-8. 7 s.

Práva průmyslového vlastnictví se liší dle způsobu vzniku. Zatímco autorská práva k dílu vznikají přímo ze zákona, ke vzniku ostatních práv je třeba jednání oprávněné osoby u příslušného orgánu, který má za následek vznik daného práva.

Práva průmyslového vlastnictví se liší také dle možnosti převedení na třetí osobu. Převod ochranné známky, obchodního jména je ze zákona umožněn, ale dispozice s autorskými právy je omezena. Třetí osoby mohou s autorským dílem disponovat pouze na základě licence, kterou lze nabýt na základě licenční smlouvy nebo smlouvy o dílo s nehmotným výsledkem (pozn. zákon dále umožňuje dispozici s dílem na základě zákonné licence, případně užití bez nutnosti licence). Nejvíce je omezena převoditelnost práv k označení původu a zeměpisných označení s ohledem na spojení s určitou oblastí.¹³

Na základě výše uvedeného lze shrnout, že práva označení původu a zeměpisná označení se od ostatních práv průmyslového vlastnictví liší s ohledem na spojení těchto práv s určitou oblastí a také tím, že tyto práva jsou nevýlučná a nepřevoditelná.

---

¹³ ČUHEL, Igor. *Grafické dílo v podnikové praxi*. Diplomová práce. Brno: MUNI, 2014. 60 s.

4 Definice zeměpisných označení

4.1 Definice označení v právu České republiky

OP je definováno v českém právním řádu v § 2 písm. a) OOPZO:

„označením původu [se rozumí] název oblasti, určitého místa nebo země (dále jen „území“) používaný k označení zboží pocházejícího z tohoto území, jestliže kvalita nebo vlastnosti tohoto zboží pocházejícího z tohoto území, jestliže kvalita nebo vlastnosti tohoto zboží jsou výlučně nebo převážně dány zvláštním zeměpisným prostředím s jeho charakteristickými přírodními a lidskými faktory a jestliže výroba, zpracování a příprava takového zboží probíhá ve vymezeném území; za označení původu pro zemědělské výrobky nebo potraviny jsou pokládána i tradiční zeměpisná nebo nezeměpisná označení pro zboží pocházející z vymezeného území, splňuje-li takové zboží ostatní podmínky podle tohoto ustanovení;“

Tato definice vychází z dnes již zrušeného nařízení Rady (ES) č. 510/2006 a zmírňuje podmínky kladené na označení původu s ohledem na skutečnost, že oproti předchozí úpravě není vyžadována všeobecná vžitost označení původu.

ZO je definováno také v OOPZO, definici lze nalézt v § 2 písm. b) a její doslovné znění je následující:

„zeměpisným označením [se rozumí] název území používaný k označení zboží pocházejícího z tohoto území, jestliže toto zboží má určitou kvalitu, pověst nebo jiné vlastnosti, které lze přičíst tomuto zeměpisnému původu, a jestliže výroba nebo zpracování anebo příprava takového zboží probíhá ve vymezeném území;“

Zeměpisná označení se obecně používají k označování zboží, které se rozumí dle § 2 písm. c) nejen movité věci, které byly vytěženy, vyrobeny, zpracovány za účelem nabídnutí spotřebiteli a to včetně služeb.

ZO je novou kategorií veřejnoprávní ochrany, která byla do českého právního řádu uvedena na základě již zmiňovaného nařízení Rady (ES) č. 510/2006. Zeměpisné označení představuje na rozdíl od označení původu slabší vazbu mezi původem výrobku a jeho kvalitativními znaky. Tato slabší vazba je dána tím, že není nezbytné, aby žádoucí vlastnosti výrobku přímo vycházely ze zeměpisného původu výrobku. Pro ZO tedy není vyžadováno, aby příslušné zboží mělo vlastnosti výlučně nebo převážně dané zeměpisným prostředím. Dostačující je, pokud mu tyto vlastnosti je možné přičíst.

Přestože zeměpisné označení má oproti označení původu slabší vazbu k danému území, podmínky pro zápis a používání jsou pro obě označení shodná.

Nezeměpisným označením se dle OOPZO rozumí názvy výrobků, které přestože neobsahují v označení zeměpisný název, ve spotřebitelích vyvolávají spojitost s určitou lokalitou (například. tequilla pro mexické destiláty z agáve).¹⁴

Druhovové – generické označení je takové označení, které se používá pro označení celé skupiny (druhu) zboží. Přestože je možné, že původně konkrétní název byl spojen s danou lokalitou, ale vlivem jeho zdruhovění se používá pro celý druh zboží se specifickou vlastností obecně. Druhovové označení může užívat každý, není tedy způsobilé být zeměpisným označením.

4.2 Definice označení v právu Evropské unie

Na úrovni Evropské unie není jednotná definice OP a ZO. Zeměpisná označení jsou odlišně definována vzhledem k tomu, zda jsou produktem zemědělské potravin, vína nebo lihoviny.

Nejobecnější je definice označení pro potraviny, která je obsažena v čl. 5 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012:

Pro účely tohoto nařízení se označením původu rozumí název, který identifikuje produkt:

- a) *pocházející z určitého místa či regionu nebo výjimečných případech z určité země;*
- b) *jehož jakost nebo vlastnosti jsou zásadně nebo výlučně dány konkrétním zeměpisným prostředím s jeho vlastními přírodními a lidskými činiteli a*
- c) *u jehož všechny fáze produkce probíhají ve vymezené zeměpisné oblasti.*

Z jednotlivých dílčích podmínek kladených na označení původu je zřejmé, že podstata vymezení OP na úrovni práva České republiky a Evropské unie je obdobná. Obě definice zakládají podmínku vazby vlastností výrobku na konkrétní oblast a podmínky produkce v dané oblasti.

Obdobné s ohledem na českou úpravu je také vymezení zeměpisného označení, které je dáno čl. 5 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012:

Pro účely tohoto nařízení se „zeměpisným označením“ rozumí název, který identifikuje produkt:

- a) *pocházející z určitého místa, regionu nebo země;*
- b) *jehož danou jakost, pověst nebo jiné vlastnosti lze přičíst především jeho zeměpisnému původu a*
- c) *u něhož alespoň jedna z fází produkce probíhající ve vymezené zeměpisné oblasti.*

---

¹⁴ HORÁČEK, Roman. *Práva na označení (zákon o ochranných známkách a zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení)*: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xiv, 460 s. ISBN 80-7179-838-x. 287 s.

Obě právní úpravy vymezují ZO obdobně na základě přičitatelnosti vlastnosti výrobku oblasti a podmínky části výrobního procesu provedeného na daném území.

Obecně, mezi národní úpravou a komunitární úpravou je terminologický rozpor. Zeměpisná označení v rámci národní úpravy slouží k označování zboží, zatímco v komunitární úpravě slouží k označování produktů. S ohledem na skutečnost, že definice produktu není součástí žádného v současnosti platného nařízení upravujícího zeměpisná označení, nelze komparovat na základě pojmových vlastností, jaký je přesný vztah mezi zbožím a produktem. Lze ale předpokládat, že tyto dva pojmy jsou významově blízké s ohledem na časový vývoj terminologie, kdy dříve se zboží používalo v českém právním řádu jako souhrnné označení pro zemědělské produkty a potraviny (viz zeměpisné označení v rámci nařízení Rady (ES) č. 510/2006 a jeho implementace do OOPZO).

Na označení původu vína jsou kladeny speciální požadavky, konkrétně je vymezuje čl. 93 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013:

- *hrozny, ze kterých se daný výrobek vyrábí, pocházejí výlučně z této zeměpisné oblasti a*
- *výrobek se získává z odrůd réva vinná (*Vitis vinifera* L.).*

Od OP vína je tedy navíc v komunitární úpravě vyžadováno, aby surovina – hrozny přímo pocházely z oblasti, které dává vínu označení původu. Navíc se musí jednat o konkrétní odrůdu – réva vinná. Pro označení původu potravin není původ ani konkrétní druh surovin vyžadován, je dostačující jakost nebo vlastnost výrobku je převážně dána oblastí.

Pro zeměpisné označení vína stanovuje čl. 93 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013 tyto speciální znaky:

- *nejméně 85% hroznů použitých na jeho výrobu pochází výlučně z této zeměpisné oblasti,*
- *k jeho výrobě dochází v této zeměpisné oblasti a,*
- *získává se z odrůd druhu réva vinná nebo z křížení révy vinné (*Vitis vinifera* L.) s jinou odrůdou rodu *Vitis*.*

I zde je zachováno to, že pro ZO oproti OP vína je dostačující slabší vztah mezi vlastností a oblastí. Veškeré hrozny nemusí pocházet z dané oblasti a je možné používat i jiné odrůdy vzniklé křížením s révou vinnou.

Národní úprava OP vín je benevolentnější, kdy striktně nevyžaduje, aby hrozny pocházeli z dané oblasti, dostačující je podmínka, že podstatní část výrobního procesu probíhá na daném území.

Na úrovni Evropské unie neexistuje OP lihovin (nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012, které obsahuje obecné vymezení OP, vylučuje lihoviny ze své působnosti). Nařízení č. 110/2008 vymezuje v čl. 15 ZO lihovin a oproti jiným označením stanovuje tyto speciální znaky:

- *Pověst nebo jiné vlastnosti takové lihoviny přičítat v podstatě jejímu zeměpisnému původu.*

V souvislosti s lihovinami zde nařízení používá výraz pověst, pro zeměpisné označení je dostačující, pokud daný produkt s místem spojen pouze na základě pověsti. Vlastnost produktu dána vlivem oblasti tedy není nezbytná.

4.3 Grafické a textové označení zeměpisných označení

Textová a grafická podoba zeměpisných označení má pouze komunitární právní úpravu v rámci nařízení č. 1151/2012. Toto nařízení stanovuje v čl. 12, že na etiketě je obligatorní uvést symbol, který má odlišnou podobu pro chráněné označení původu (dále jen „CHOP“) a chráněné zeměpisné označení (dále jen „CHZO“). Přesná grafická podoba je dána nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 664/2014, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012, pokud jde o stanovení symbolů Unie pro chráněná označení původu, chráněná zeměpisná označení a zaručené tradiční speciality a o některá pravidla pro původ, procesní pravidla a další přechodná pravidla. Grafická podoba a je znázorněna na obr. č 1.

Symbol na etiketě může být fakultativně doplněn textovým označením. V případě chráněného označení původu se jedná o slovní spojení „chráněné zeměpisné označení“ případně zkratku „CHOP“. Pro chráněné zeměpisné označení se jedná o slovní spojení „chráněné zeměpisné označení“ nebo zkratku „CHZO“.

Dále by etiketě měl být ve stejném zorném poli uveden název produktu., případně symboly odkazující na členský stát nebo region anebo členský stát i region, v němž tato zeměpisná oblast původu leží.

Obr. 1 Symbol CHOP (vlevo) a symbol CHZO (vpravo)

Zdroj: Nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 664/2014, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012, pokud jde o stanovení symbolů Unie pro chráněná označení původu, chráněná zeměpisná označení a zaručené tradiční speciality a o některá pravidla pro původ, procesní pravidla a další přechodná pravidla. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwers, a.s. [cit. 7.3.2015].

5 Práva spojená se zápisem zeměpisných označení

5.1 Práva spojené s národním zápisem zeměpisných označení

Práva spojená se zeměpisným označením mají jako ostatní práva duševního vlastnictví absolutní povahu, ale od ostatních práv průmyslového vlastnictví se liší významem. Význam zde nespočívá v monopolizaci určitého předmětu práva pro určitý subjekt, ale v informaci pro spotřebitele, že výrobek nese určitou vlastnost, která je dána jeho původem. Tyto odlišnosti spojené se zeměpisnými označení mají také vliv na řízení o zápisu do rejstříku. Řízení o zápisu se v případě zeměpisných označení nezahajuje přihláškou, ale žádostí (pozn. více se této problematice věnuje jedna z následujících kapitol). Zápis označení působí ode dne zápisu zeměpisných označení do rejstříku.¹⁵ Trvání této ochrany není časově omezeno.

Práva spojená se zeměpisnými označeními jsou nevýlučná. Nevýlučnost je dána tím, že užívat určité označení má každý, kdo splní zákonné požadavky (vyrábí v určitém území výrobky určité kvality či se stejnými znaky). Užívání spočívá především v možnosti umístování označení na zboží. Stávající úprava již nevyžaduje zápis dalších osob do rejstříku, tedy po splnění podmínek mohou osoby užívat chráněného označení bez dalšího právního jednání.

Splnění výše uvedených zákonných podmínek je jedinou možností nabytí oprávnění k užití těchto označení s ohledem na jejich nepřevoditelnost. OOPZO v § 8 odst. 5 a 6 stanovuje, že tato označení není možné užívat na základě licence a zákaz jejich užívání jako zástavy.¹⁶

Subjekty se zapsanými zeměpisnými označeními mají výhradní práva ke svým zapsaným označením. OOPZO obsahuje v § 23 demonstrativní výčet zásahů, proti kterému jsou zapsaná označení chráněna.

Zapsaná označení jsou chráněna proti jakémukoliv přímému či nepřímému obchodnímu užití na zboží, na které se zápis nevztahuje, pokud je toto zboží srovnatelné se zbožím zapsaným pod daným označením nebo užíváním tohoto označení těží z jeho dobré pověsti.

Nikdo nesmí zapsané označení zneužívat, zejména si je nesmí přisvojovat nebo ho napodobovat a to i přesto, že označení použito v překladu nebo jiné formě. Není povolené používat zapsané označení jako tzv. druhové označení výrobku ne-

---

¹⁵ Předchozí právní úprava v rámci OOPZO zakládala práva spojené se zeměpisnými označeními zpětně ke dni podání přihlášky. Tato změna nastala s ohledem na skutečnost, že pro zeměpisná označení není nadále nutná vžitost jako podmínka pro zápis a na potřebu chránit právní jistotu třetích osob.

¹⁶ HORÁČEK, Roman. *Práva na označení (zákon o ochranných známkách a zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení): komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xiv, 460 s. ISBN 80-7179-838-x. 293 s.

bo jej napodobovat pomocí užívání dovětků jako druh, metoda, na způsob, napodobeno, imitace apod. Toto ustanovení chrání proti nebezpečí záměny.

Zapsaná označení jsou chráněna proti každému jednání, které je způsobilé vyvolat klamnou domněnku o skutečném původu zboží. Zejména je chráněno proti lživým a klamavým údajům o zeměpisném původu, povaze nebo vlastnostech zboží, které může být uvedeno na vnějším, vnitřním obalu, reklamních materiálech nebo jiných dokumentech týkajících se příslušného zboží.

Dále je zde formulován obecný zákaz proti všem ostatním jednáním, které by mohlo vést ke klamným domněnkám o původu zboží.

V případě, že dojde k zásahu, který je uveden ve výše uvedeném § 23 OZO, stanovuje § 24 stejného zákona možnost se u příslušného soudu domáhat stažení daného výrobku z trhu. V krajním případě může být porušovateli nařízeno zničení těchto výrobků, kterými je ohrožení nebo porušení práv způsobeno. Právní prostředky pro vymáhání práv k zeměpisným označením jsou upraveny stejně jako pro ostatní práva z průmyslového vlastnictví zákonem č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.¹⁷

Výlučnou pravomoc ve věcech průmyslového vlastnictví má v prvním stupni Městský soud v Praze, který rozhoduje ve specializovaných senátech. Tyto senáty jsou složeny z předsedy a dvou soudců.

Nedosažuje-li jednání intenzity trestného činu, je možné se práva domáhat prostřednictvím přestupkové řízení, které je upraveno zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích. U přestupků je postačující zavinění z nedbalost. Za přestupky porušování průmyslových práv může být udělena pokuta až do výše 15 000 Kč, trest propadnutí věci nebo zákaz činnosti.

Zapsaná označení jsou chráněna i ex-offo, kdy kontrolními orgány jsou Česká obchodní inspekce, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Státní veterinární správa a živnostenské úřady. Tyto orgány mohou zahájit řízení o přijetí příslušných opatření vůči danému protiprávními jednání.¹⁸

5.2 Práva spojené s komunitárním zápisem zeměpisných označení

Práva spojená se zápisem zeměpisných označení v rámci Evropské unie jsou upraveny podobně jako výše rozebíraná úprava v rámci České republiky. Tato podobnost je dána tím, že Evropská unie je smluvní stranou Dohody o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (TRIPS), která poskytuje základní právní rámec pro ochranu zeměpisných označení. Právní úprava Evropské unie tedy byla tvořena s ohledem na tuto dohodu, což následně ovlivnilo i národní úpravu. Úprava ochrany v OOPZO vycházela z dnes již zrušeného nařízení Rady (ES) č. 510/2006.

¹⁷ JAKL, Ladislav. *Práva na označení a průmyslové vzory*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Metropolitní univerzita, 2008, 251 s. ISBN 978-80-86855-36-3. 112 s.

¹⁸ Ministerstvo průmyslu a obchodu: *Zeměpisná označení a jejich ochrana* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1GLWFIn>. 16 s.

Platná úprava práv spojených se zeměpisnými označeními je oddělná pro zemědělské potraviny v nařízení č. 1151/2012, pro víno v nařízení č. 1308/2013 a lihoviny v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013. Tyto nařízení dělí obdobně jako česká úprava protiprávní zásahy do čtyř skupin zásahu.

První skupinu představuje ochranu proti jakémukoliv přímému a nepřímému obchodnímu požití zapsaného pro produkty, na který se zápis nevztahuje. Evropská právní úprava ale navíc oproti české úpravě výslovně zakazuje využívání názvu v případě, kdy je postižený produkt využíván jako přísada.

Druhá skupina zakazuje zneužívání napodobení a připomenutí názvu a uvádí demonstrativní výčet výrazů, který není přípustný v kombinaci se zapsaným názvem. Tyto výrazy jsou sice jiné oproti výrazům obsaženým v OOPZO, ale význam mají stejný (srov. „napodobeno“ s „napodobenina“).

Třetí skupina zakazuje užívání nepravdivých údajů na vnitřním, vnějším obalu, na reklamních letáčích případně na jiných dokladech týkajících se daného produktu. Tato skupina je v obou úpravách shodná.

Čtvrtá skupina pak uvádí obecnou formulaci ochrany proti všem praktikám, které by mohly spotřebitele uvést v omyl, pokud je o původ výrobku.

Správní a soudní opatření s cílem zabránit neoprávněnému používání chráněných označení zajišťují příslušné orgány na úrovni členských států. Spor se následně řídí národním právem členského státu, které je v rámci harmonizace vnitřního trhu Evropské unie jednotně upraveno. Pokud tedy dojde k zásahu do práv spojených ze zápisem zeměpisných označení na území České republiky, příslušnými budou tedy orgány České republiky (např. Městský soud v Praze nebo Úřad na ochranu průmyslového vlastnictví).

Zeměpisná označení jsou chráněna také v rámci bilaterálních smluv, které se zaměřují na volný obchod obecně nebo přímo na ochranu práv průmyslového vlastnictví. V rámci těchto smluv je vymezen mechanismus ochrany proti zásahům do zapsaných práv. Spory mezi smluvními stranami se řídí mezinárodním právem veřejným. Oprávněné subjekty se také mohou domáhat právní ochrany u soudu země, ve které došlo k porušení ochrany zeměpisných označení. Příkladem takové bilaterální smlouvy je Dohoda o volném obchodu z roku 2011 mezi Evropskou unií a Jižní Koreou. Pokud by se například na trhu nějaké členského státu objevil jihokorejský ženshen, který byl vyroben někým jiným než držitelem tohoto zeměpisného označení, korejská poškozená strana se může obrátit na příslušný orgán členského státu a domáhat se právní ochrany dle mechanismů stanovených dohodou.¹⁹

---

¹⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu: *Zeměpisná označení a jejich ochrana* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1GLWFIn>. 17 s.

6 Zápis zeměpisných označení

6.1 Zápis národních zeměpisných označení

Právním jednáním, kterým se řízení o zápisu zahajuje, je podání žádosti o zápis označení původu případně zeměpisného označení.²⁰ Příslušným orgánem je Úřad průmyslového vlastnictví (dále jen „ÚPV“). ÚPV je zřízen na základě zákona č. 21/1993 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky jako ústřední orgán státní správy České republiky a jeho působnost je vymezena zákonem č. 14/1993 Sb., o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví. V působnosti ÚPV je zejména přijímání žádostí o zápis jednotlivých označení. Dále vede rejstřík českých označení původu a zeměpisných označení. Na základě § 18 OOPZO je ÚPV příslušným orgánem pro zápis označení původu a zeměpisných označení v rámci Evropské unie. Prostřednictvím ÚPV jsou také podávány žádosti o mezinárodní zápis v rámci Lisabonské dohody na ochranu označení původu a jeho mezinárodního zápisu. ÚPV vyřizuje žádosti držitele označení původu a zeměpisného označení o změně těchto zapsaných označení. Dále ÚPV je také oprávněna zapsaná oprávnění zrušit, pokud nesplňují zákonem stanovené podmínky nebo požadavky stanovené specifikací.²¹

Žádost může podat sdružení výrobců nebo zpracovatelů pro zboží zpracovávaném nebo vyráběném v dané oblasti (dále jen „sdružení“). Výjimečně může žádost podat i jednotlivá fyzická nebo právnická osoba za předpokladu, že v době podání jako jediná vyrábí zboží, které má charakteristické vlastnosti umožňující požadovat zápis označení původu.

V případě, že již zeměpisné označení bylo přihlášeno sdružením, každý další výrobce, popřípadě zpracovatel téhož zboží v dané lokalitě, má po splnění podmínek pro zápis právo na přijetí za člena tohoto družstva. Toho se může oprávněná osoba domáhat na základě určovací žaloby.

Pro zápis zeměpisných označení musí být splněno kritérium vazby původu výrobku, jeho kvality či pověsti a zpracování nebo přípravy na danou oblast. Ze zápisu jsou dle § 4 OOPZO vyloučena označení, jejichž doslovné znění sice pravdivě označuje území, ze kterého zboží pochází, ale je způsobilé vzbuzovat mylnou představu, že pochází z jiného území, kterému jsou přiřítány určité vlastnosti zboží. Taková situace může nastat, pokud český název zahraničního území je totožný s názvem jiného území. Z tohoto zákazu jsou ovšem vyňaty na základě § 4 odst. 2 označení vín, kdy mohou být pro jejich označení použity homonymní názvy míst za předpokladu, že spotřebitelé nebudou klamáni o skutečném původu označovaného zboží. Chránit nelze také obecné názvy druhu zboží a to bez ohledu na to, zda pochází z takhle vymezeného území. Označení nebude zapsáno, pokud se shoduje

²⁰ Proces zápisu označení původu je upraven v hlavě II. OOPZO s tím, že podle § 12 se tento postup obdobě použije i na zeměpisné označení.

²¹ Ministerstvo průmyslu a obchodu: *Zeměpisná označení a jejich ochrana* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1GLWFIn>. 10 s.

s všeobecnou známkou nebo dříve zapsaným označením původ, zeměpisným označením, ochrannou známkou, názvem rostlinné odrůdy nebo zvířecího plemene a v důsledku toho by mohlo vést ke klamání veřejnosti ohledně skutečného původu zboží. Tuto skutečnost zkoumá ex offio ÚPV. Proti rozhodnutí o zamítnutí přihlášky může přihlašovatel podat rozklad dle § 152 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád²²

Náležitosti žádosti o zapsání zeměpisného označení jsou taxativně stanoveny dle § 5 odst. 3 OOPZO, jedná se o následující skutečnosti:

- název, popřípadě obchodní firmu a sídlo nebo jméno, příjmení a místo trvalého pobytu žadatele, popřípadě i jeho zástupce;
- zeměpisné vymezení území, na němž probíhá výroba, zpracování a příprava zboží;
- označení provozovny, která zboží opatřované označením původu vyrábí, zpracovává a připravuje v místě, jehož zeměpisný název je částí označení původu;
- výčet zboží, jehož se má označení původu týkat;
- popis vlastností nebo kvalitativních znaků zboží, které jsou dány zvláštním zeměpisným prostředím.

K žádosti je nutné přiložit dle § 6 odst. 4 OOPZO výpis z evidence vedené orgánem státní správy příslušným podle území, v němž probíhá výroba, zpracování a příprava zboží, pokud osvědčuje, že provozovna žadatele je umístěna v daném území nebo že žadatel zboží vyrábí nebo zpracovává.²³

V případě, že se označení původu zapisuje pro zemědělské výrobky nebo potraviny, určené pro lidskou výživu, musí být součástí žádosti specifikace dle § 5 odst. 5 OOPZO, které představuje popis odlišností produktu od jiných nezapsaných produktů stejného druhu. Jak již bylo rozebíráno dříve, tato odlišnost je chápána na základě § 2 OOPZO vlastnosti, jakost nebo jiné znaky výrobky, které mají souvislost ze zeměpisným prostředím. Dodržení této specifikace je důležité pro případ změn v samotném sdružení (např. změna členské báze nebo převod oprávnění na nástupnickou právní osobu) nebo zrušení označení původu. Orgánem, který je oprávněn kontrolovat, zda produkty dodržují danou specifikaci je dle § 10 OOPZO Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Státní veterinární správa nebo Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský.²⁴

Náležitosti specifikace jsou dány § 6 a jedná se o následující skutečnosti:

- název zemědělského výrobku nebo potraviny, včetně znění označení původu
- popis zemědělského výrobku nebo potraviny, včetně případné suroviny, a popis základních fyzikálních, chemických, mikrobiologických anebo organoleptických vlastností zemědělského výrobku nebo potraviny

---

²² HORÁČEK, Roman. *Práva na označení (zákon o ochranných známkách a zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení): komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xiv, 460 s. ISBN 80-7179-838-x. 293 s.

²³ Podání je možné učinit i elektronicky prostřednictvím internetových stránek Úřadu průmyslového vlastnictví. Typizovaný formulář k žádosti se nachází na stránkách ÚPV. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1HkKXVq>

²⁴ Tamtéž, 298 s.

- zeměpisné vymezení území
- údaje prokazující, že zemědělský výrobek nebo potravinu pochází z vymezeného území
- popis způsobu získání zemědělského výrobku nebo potravinu, popřípadě popis hodnověrných a neměnných místních způsobů jejich získávání
- údaje potvrzující souvislost mezi kvalitou, vlastnostmi nebo znaky zemědělského výrobku nebo potravinu a zeměpisným původem

Poplatek za přijetí žádosti o zápis zeměpisného označení a označení původu je stanoven ve výši 4 000 Kč. Tento poplatek je splatný u ÚPV.

ÚPV na základě § 7 OOPZO přezkoumá, zda žádost má všechny předepsané náležitosti a zda přihlášené označení není vyloučené z možnosti zápisu na základě § 4 OOPZO. V případě, že přihlašované označení vyhovuje výše uvedeným zákonným podmínkám, ÚPV vydá, přihlašovatelovi osvědčení o zápisu do rejstříku. Právní ochrana vzniká dnem zápisu do rejstříku. Zapsaný uživatel tímto osvědčením prokazuje rozsah svých práv pro případ soudního jednání, jednání s celními úřady apod. Osvědčení má charakter veřejné listiny. V případě, že přihláška je zamítnuta z důvodu vyloučené označení ze zápisu nebo přihlašovatel v dodatečném lhůtě nekonvaliduje formální vady žádosti, ÚPV řízení o přihlášce zastaví.

Zápis zeměpisného označení a označení původu se dle § 11 OOPZO zruší, pokud bylo zapsáno, přestože nesplnilo zákonem stanovené podmínky v § 2 a 4 OOPZO. V tomto případě se zápis ruší *ex tunc* a na zápis se hledí jako by mu nebyla poskytnuta právní ochrana. Zápis se ruší *ex nunc* v případě, že odpadly zákonem stanovené podmínky. Může tomu být například v případě, kdy se podmínky pro produkci v dané oblasti změny takovým způsobem, že výrobek již nemá jakostní znaky, které byly charakteristické pro výrobek v době zápisu. Zápis může být také zrušen z důvodu, že výrobek, pro který je zeměpisné označení zapsáno nesplňuje dle nálezu příslušného kontrolního orgánu, požadavky stanovené specifikací zemědělského výrobku nebo potravinu. ÚPV v rozhodnutí o zrušení označení v rejstříku uvede den, ke kterému zápis ruší. Zrušení ÚPV oznámí také prostřednictvím Věstníku.²⁵

6.2 Zápis komunitárních zeměpisných označení

Řízení o zápis označení původu a zeměpisného označení v rámci Evropské unie je dvoufázové. V případě, že výrobek je vyráběn, zpracováván, případně připravován na území České republiky, příslušným orgánem je stejně jako v případě řízení o zápis zeměpisných označení v rámci České republiky ÚPV (dále jen „národní fáze“).

Průběh národního řízení je upraven na základě hlavy VII. OOPZO s tím, že žádost se podává ÚPV. Náležitosti žádosti jsou stanoveny přímo použitelným předpi-

---

²⁵ JAKL, Ladislav. *Práva na označení a průmyslové vzory*. 2. vyd. Praha: Metropolitní univerzita, 2008, 251 s. ISBN 978-80-86855-36-3. 102 s.

sy Evropské unie, v tomto případě jednou ze tří směrnic upravující zeměpisný označení na úrovni Evropské unie.

Náležitosti žádosti pro potraviny a zemědělské produkty jsou upraveny v čl. 8 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 a jedná se o obdobu údajů, které jsou nezbytné pro žádost v rámci České republiky, a jedná se o následující údaje:

- název a adresu seskupení žadatelů a orgánů nebo, jsou-li k dispozici, název a adresu subjektů, které ověřují soulad s ustanoveními specifikace produktu;
- specifikaci produktu podle čl. 7.
- Jednotný dokument obsahující hlavní body ve specifikaci produktu a stručné vymezení zeměpisné oblasti. Popis souvislosti mezi produktem a zeměpisnou oblastí.

Náležitosti specifikace jsou vymezeny v čl. 7 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 a vychází ze zrušeného nařízení Rady (ES) č. 510/2006, z kterého vychází také česká úprava v rámci OOPZO. Náležitosti specifikace jsou pro obě úpravy totožné.

S ohledem na zvláštní charakter vína jako výrobku chráněného zeměpisnými označení jsou v rámci žádosti vyžadovány další náležitosti dle čl. 94 odst. 2 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, jedná se tyto dodatečné údaje:

- popis vína vymezující základní analytické a organoleptické vlastnosti daného vína;
- případně zvláštní enologické postupy používané při výrobě daného vína nebo daných vín a příslušná omezení pro jejich výrobu;
- maximální hektarový výnos;
- označení moštové odrůdy nebo odrůd, ze kterých se dané víno nebo daná vína vyrábí;

V případě výrobku, kterým je lihovina, není součástí žádosti specifikace, ale technická dokumentace dle čl. 17 odst. 4 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 110/2008, které má ale náležitosti obdobné jako výše uvedené specifikace v případě potravin a vín. I zde jsou s ohledem na charakter lihovin odlišnosti, konkrétně se jedná o tyto údaje:

- popis lihoviny včetně základních fyzikálních, chemických nebo organoleptických;
- popis metody získání lihoviny, popřípadě ověřených a neměnných.

Poplatek za přijetí žádosti je stanoven ve výši 2 500 Kč (ve srovnání s poplatkem za přijetí žádosti o národní zápis je tedy o 1 500 Kč nižší) a je splatný u ÚPV. ÚPV následně přezkoumá, zda žádost obsahuje veškeré náležitosti dle příslušného nařízení, a zda má veškeré přílohy. V případě že tomu tak není, ÚPV stanoví žadateli 2 měsíční lhůtu na odstranění vad (srov. § 19 odst. 3 OOPZO). ÚPV dále požádá Ministerstvo zemědělství o vyjádření k žádosti komunitární zápis, zda žádost neobsahuje název, který zdruhověl, případně jestli neobsahuje homonyma. Jestliže žádost takové názvy obsahuje a ty jsou způsobilé přivést spotřebitele v omyl ohledně původu výrobků, ÚPV žádost zamítne (srov. § 19 odst. 4 OOPZO).

V opačném případě ÚPV zveřejní žádost ve Věstníku s tím, že každá osoba, která na území České republiky bydlí nebo je zde usazena, je oprávněna podat proti zápisu námitku dle § 21 OOPZO po dobu 3 měsíců. Pokud zeměpisná oblast, která je součástí označení, zasahuje i do jiného členského státu, mají osoby bydlíce nebo usazené v této oblasti stejné práva jako osoby bydlící a usazené na území České republiky, včetně práva podávat námitky.

Námitky může podat oprávněná osoba, která prokáže svůj právní zájem, v opačném případě ÚPV námitky zamítne. Podané námitky zašle ÚPV žadateli a informuje Ministerstvo zemědělství o podání těchto námitek. Následně ÚPV vyzve žadatele a namítajícího, aby smírným jednáním své námitky odstranili. Pokud mezi nimi k dohodě nedojde, ÚPV požádá Ministerstvo zemědělství o vyjádření k důvodnosti námitek. Pokud se Ministerstvo zemědělství do 15 dnů nevyjádří, pak se má zato, že k podané žádosti nemá připomínky.

V případě, že se námitky týkají specifikace nebo technického dokumentu, ÚPV požádá, aby s k důvodnosti námitek vyjádřil kontrolní orgán. Kontrolním orgánem je dle charakteru výrobku, jehož zeměpisné označení je předmětem žádosti, Státní potravinářská a zemědělská inspekce a Veterinární správa.

Pokud ÚPV rozhodne o tom, že námitky jsou bezdůvodné, pak žádost postoupí k dalšímu řízení Komisi v Bruselu (dále jen „komunitární řízení“) a současně zveřejní na svých internetových stránkách specifikaci či technický dokument žádaného označení. V opačném případě žádost zamítne. Proti rozhodnutí může osoba bydlící nebo usazená na území České republiky podat rozklad dle § 152 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

Komise přezkoumá, zda žádost splňuje náležitosti stanovené příslušnou směrnicí. Pokud dojde ke kladnému závěru, tak následně zveřejní žádost včetně příslušných součástí (pozn. specifikace nebo případně technický dokument) v Úředním věstníku Evropské unie. Od zveřejnění počíná běžet 6 měsíční lhůta pro podávání námitek.

Předmětem námitek může být to, že dané označení nevyhovuje definici označení původu a zeměpisného označení dle příslušné směrnice s ohledem na daný produkt. Definice zeměpisných označení potravin jsou obsažena v čl. 5 odst. 1 a 2 nařízení č. 1151/2012, definice zeměpisných označení vína jsou obsažena v čl. 93 odst. 1 a 2 nařízení č. 1308/2013 a definice označení původu je obsahem čl. 15 nařízení 110/2008. Náležitosti jednotlivých zeměpisných označení pro dané produkty jsou rozebírány v podkapitole 4.2 této práce.

Dále je možné podat námitky v případě, že označení je způsobilé uvést spotřebitele v omyl o skutečném původu produktu anebo ohrožuje již zapsané zeměpisné označení. Tyto skutečnosti znemožňující zápis zeměpisných označení jsou společné pro všechna tři výše uvedená nařízení upravující problematiku zeměpisných označení na úrovni Evropské unie.

V případě přípustnosti námitek je stanovena 6 měsíční lhůta, aby se se spolu zúčastněné strany dohodly (tj. žadatel na straně jedné a oprávněná osoba na straně druhé). Pokud se spolu strany v dané lhůtě nedohodnou, o žádosti rozhodne Komise EU. Rozhodnutí Komise musí respektovat spravedlivé a tradiční zvyklosti a přihlížet k pravděpodobnosti záměny navrhovaného označení a označení již užívaného.²⁶

---

²⁶ JAKL, Ladislav. *Práva na označení a průmyslové vzory*. 2. vyd. Praha: Metropolitní univerzita, 2008, 251 s. ISBN 978-80-86855-36-3. 107 s.

Praktická část práce

7 Zapsaná zeměpisná označení

S ohledem na dříve rozebíranou duálnost právní úpravy zeměpisných označení je nezbytné rozlišovat zapsané národní a komunitární označení. Na národní úrovni jsou označení zapisována do registru vedeného Úřadem průmyslového vlastnictví, na komunitární úrovni jsou označení vedená v registrech Evropské komise. Evropská komise celkem vede tři registry pro označení ochrany původu a zeměpisných označení a to pro potraviny, vína a lihoviny s ohledem na oddělenou právní úpravu.

Tyto registry umožňují elektronický přístup v tab. 1 lze nalézt jejich přehled, včetně jejich označení a internetového odkazu.

Tab. 1 Přehled rejstříku OP a ZO

Označení	Popis	Internetový odkaz
Národní databáze	národní rejstřík CHOP a CHZO	http://bit.ly/1IeB3rc
DOOR	komunitární rejstřík CHOP a CHZO potravin	http://bit.ly/1bJI9E1
E-BACCHUS	komunitární rejstřík CHOP a CHZO vín	http://bit.ly/1Fr106f
E-Spirit-Drinks	komunitární rejstřík CHOP a CHZO lihovin	http://bit.ly/1DsMCV3

Zdroj: vlastní práce

Vývoj počtu zapsaných označení je obsahem tab. 2, z které plyne, že co do absolutního počtu je nejvíce zápisovaných CHOP a CHZO vína, následně pak pro potraviny a lihoviny. Zatímco databáze DOOR a E-BACCHUS vykazují co do množství zapsaných označení meziroční růst, počet zapsaných označení je v databázi E-Spirit-Drinks a národní databázi téměř neměnný. V případě národní databáze je možné tento stav vysvětlit tím, že primárně slouží českým osobám, kterých je do celkového množství podstatně méně oproti osobám Evropské unie.

Tab. 2 Přehled zapsaných CHOP A CHZO mezi léty 2009 – 2014

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Česká národní databáze	199	200	200	200	200	200
DOOR	849	983	1032	1100	1154	1212
E-BACCHUS			1928	3006	3061	2883
E-Spirit-Drinks			327	331	331	336
Celkem	1048	1183	3487	4637	4746	4631

Zdroj: Vlastní práce na základě České národní databáze, DOOR, E-BACCHUS, E-Spirit-Drinks

Co se týče zastoupení produktů v databázi, jejichž označení je odvozeno od oblasti v České republice (dále jen „české označení“). Nejvíce zapsaných českých označení je v národní databázi, celkem se jedná o 144 zapsaných českých označení (relativní podíl na celé databázi 72%), zbylých 56 (28% relativní podíl na celé databázi) označení databáze je tvořeno označeními, které jsou odvozena od oblasti ve Slovenské republice (dále jen „slovenské označení“). Vysoké zastoupení slovenských označení je dáno tím, že národní databáze byla zřízena zákonem č. 159/1973 Sb., který byl platný na území Československé socialistické republiky, jejíž součástí byla současná Česká republika a Slovenská republika.

Národní databáze na rozdíl od specializovaných komunitárních databází v sobě zahrnuje CHOP a CHZO i jiných produktů než jen potravin, vína a lihovin (více viz podkapitola 4.1 této práce). V národní databázi je celkem zapsaných 46 označení vín (relativní podíl 23% na celé databázi), následně pak 45 označení piv (relativní podíl 22,5% na celé databázi) a 27 označení minerálních vod (relativní podíl 13,5% na celé databázi). S ohledem na obecnější definici CHOP a CHZO v České republice jsou například zapsaná 3 označení keramiky nebo bižuterie.

Databáze DOOR obsahuje celkem 30 českých označení (relativní podíl 2,5% na celé databázi), z toho 15 představuje označení piv (relativní podíl 50% na všech zapsaných českých označení). Jako zajímavost je možné uvést, že ze všech zapsaných označení piv tvoří česká označení relativní podíl 53,6% na celé databázi.

Dle státu, ze kterého jsou označení odvozená, jsou nejčastěji zastoupena označení Itálie s počtem 287 označení (relativní podíl 23,7% na celé databázi), následně Francie s počtem 237 označení (relativní podíl 19,60 na celé databázi). Přehled 5 nejčastěji zastoupených označení dle státu a České republiky pro komparaci je obsahem tab. 3.

Tab. 3 Státy podle počtu zapsaných označení v DOOR

Pozice	Stát	Počet označení	Celkový podíl
1	Itálie	287	23,7%
2	Francie	237	19,6%
3	Španělsko	201	16,6%
4	Portugalsko	146	12,1%
5	Řecko	104	8,6%
8	Česká republika	30	2,5%

Zdroj: vlastní práce na základě databáze DOOR

V databázi DOOR je nejvíce zapsaných označení kategorie produktů ovoce, zeleniny a obilniny s počtem 379 (relativní podíl 31,3% z celé databáze), následovaná kategorií sýry s počtem 242 (relativní podíl 20% z celé databáze) a tepelně zpracovaným masem s počtem 190 (relativní podíl 15,7% z celé databáze).

Databáze E-BACCHUS obsahuje celkem 12 českých označení vín (relativní podíl 0,9% z celé databáze), což nepředstavuje ani procento ze všech zapsaných označení. V této databázi dominuje Itálie s 474 zapsanými označeními (relativní podíl 36,7% z celé databáze), následovaná Francií s 376 zapsanými označeními (relativní podíl 29,1% z celé databáze) a Španělskem s 100 zapsanými označeními (7,7% z celé trhu). V tab. 4 je seřazeno 5 států s největším počtem zapsaných označení a Česká republika pro komparaci.

Zatímco v národní databázi dle celkového počtu převládala označení vín nad označeními piv, v komunitárních databázích je situace obrácená.

Tab. 4 Státy podle zapsaného počtu označení v E-BACCHUS

Pozice	Stát	Počet označení	Celkový podíl
1	Itálie	474	36,7%
2	Francie	376	29,1%
3	Španělsko	100	7,7%
4	Maďarsko	54	4,2%
5	Bulharsko	52	4,0%
14	Česká republika	12	0,9%

Zdroj: vlastní práce na základě databáze E-BACCHUS

V databázi E-Spirit-Drinks je zapsáno pouze jediné české označení (pozn. „Karlovarská Hořká“), což znamená, že dle celkového počtu označení se Česká republika nachází na sdílené poslední pozici. Nejvíce zapsaných označení má Francie s celkovým počtem 72 (relativní podíl 21,4% z celé databáze), Itálie s počtem 39 (relativní podíl 11,6 % z celé databáze) a Německo s počtem 35 (relativní podíl 10,4 % z celé databáze). V tab. 5 je seřazeno 5 států s největším počtem zapsaných označení a Česká republika pro komparaci.

Tab. 5 Státy podle zapsaného počtu označení v E-Spirit-Drinks

Pozice	Stát	Počet	Celkový podíl
1	Francie	72	21,4%
2	Itálie	39	11,6%
3	Německo	35	10,4%
4	Španělsko	28	8,3%
5 až 8	Rumunsko	20	6,0%
25 až 31	Česká republika	1	0,3%

Zdroj: vlastní práce na základě databáze E-Spirit-Drinks

Co se týče zapsaných produktů dle skupiny, tak nejvíce označení má skupina ovocných destilátů s celkovým počtem 76 (relativní podíl 22,6% z celé databáze), následované vinnými likéry s počtem 47 (relativní podíl 14% z celé databáze) a likéry (relativní podíl 13,1% z celé databáze).

8 CHOP a CHZO a jejich ekonomický vliv

Ekonomické vlivy CHOP a CHZO již byly předmětem zkoumání zahraničních případových studií, ale ke dni zpracování této diplomové práce nebyla publikována žádná případová studie českého autora nebo studie, která se zabývá českými označeními. Tato práce se tedy jako první snaží identifikovat a popsat ekonomické vlivy spojené s českými označeními a to na základě poznatků získaných ze zahraničních publikací.

Praktická část této práce vychází ze dvou případových studií. První studie – *Determinants of Adoption of Protected Designation of Origin Label: Evidence from the French Brie Cheese Industry*²⁷ (volně přeloženo jako *Determinanty pro přijetí ochrany označení původu pro výrobce: data na základě trhu francouzského sýru Brie*) byla publikována prostřednictvím internetového měsíčníku *Journal of Agriculture Economics* v roce 2010. Autory této studie jsou Zohra Bouamra-Mechemache a Jada Chaaban. Tato studie se věnuje nákladům spojeným s užíváním označení původu a byla použita, jako praktické východisko pro zpracování praktické části věnující se nákladům spojeným z CHOP a CHOZ.

Druhá studie – *Measuring Consumers' Attachment to Geographical Indications*²⁸ (volně přeloženo jako *Měření závislosti spotřebitelů na zeměpisných označeních*) byla publikována ve Spojených státech amerických na vysoké školy Toulouse School of Economics v roce 2011. Autory této práce jsou Daniel Hassan, Sylvetta Monier-Dilhan a Valérie Orozco. Tato studie se věnuje vztahu mezi cenovou hladinou agregovaného produktu chráněného označením původu a agregátním poptávaným množstvím spotřebitele. Tato studie posloužila jako praktické východisko pro praktickou část věnující se obdobné problematice.

8.1 Vliv CHOP a CHOZ na jednicové náklady ve Francii

Případová studie *Determinants of Adoption of Protected Designation of Origin Label: Evidence from the French Brie Cheese Industry* byla zpracována na základě ekonomických dat francouzského sýru Brie.

Sýr Brie je měkký sýr z kravského mléka vyráběný v provincii Brie ve Francii. V současnosti má tento sýr mnoho variant (např. bylinkový nebo vyráběný z ovčího mléka). Jako sýr Brie se prodávají 2 druhy a to Brie de Meaux a Brie de Melun. Tato označení jsou zapsaná jako chráněná označení původu již od roku 1980. Sýry se vyrábějí z nepasterizovaného kravského mléka. Po vyschnutí má sýr 40 až 45% obsah tuku a je pro něj typická krusta s bílým povrchem. Produkuje se v bochnících o váze 2,6 kg (Brie de Meaux) a o váze 1,5 kg (Brie de Melun). Pro výrobu je nezbytná stálá teplota 37 stupňů a manuální vkládání do forem. Sýr vy-

²⁷ BOUAMRA-MECHEMACHE, Zohra. CHAABAN, Jada. *Determinants of Adoption of Protected Designation of Origin Label* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1HRgGzO>

²⁸ HASSAN, Daniel. MONIER-DILHAN, Sylvetta. OROZCO, Valerie. *Measuring Consumers' Attachment to Geographical Indications*. [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1ED1KVc>

syhá po dobu 18 hodin, během které je pravidelně posypáván solí. Následně pak zraje po dobu 4 týdnů.

Případová studie byla zhotovena na základě ekonomických dat, které byly získány z informací na firemní úrovni o produkci a nákladech, dále výročních zpráv a statistických dat získaných od francouzského Ministerstva zemědělství. Tato data v sobě zahrnují roční údaje pro období 1980 až 2000. Data byla vytvořena na základě údajů obdržených celkem 80 výrobců sýru Brie používající CHOP (dále jen „výrobci CHOP“) a 58 výrobců sýru Brie nepoužívajících CHOP (dále jen „ne-CHOP“). Celkem se tedy jedná o 138 výrobců, kteří představují 78% z celkového podílu výrobců CHOP a 70% z celkového podílu výrobců ne-CHOP. Pro všechny výrobce, jejichž údaje jsou součástí dat, je společné že mají jednofaktorovou výrobu, tedy že vyrábí pouze jeden produkt – sýr Brie. Tato podmínka byla stanovena pro zpřesnění veličin, s kterými případová studie pracuje. Dle rozsahu a podrobnosti jednotlivých údajů se tedy jedná o zcela unikátní data.

Jako zkoumanou veličinou byly stanovené variabilní náklady na jednotku (dále jen „VC“), jejichž složení bylo pro potřeby případové studie a dle charakteru zkoumaného produktu, zjednodušeno na 2 dílčí proměnné. První proměnou jsou náklady na nákup surového materiálu na 1 kg sýru (dále jen „MAT“) a druhou proměnou je průměrná roční mzda na jednoho pracovníka (dále „W“). Průměrné VC, MAT, W byly odděleně stanoveny pro 2 skupiny, kdy první skupinu tvoří výrobci CHOP a druhou skupinu výrobci ne-CHOP. Tyto variabilní jednicové náklady jsou dle dílčích proměnných srovnány v tab. 6.

Tab. 6 Přehled variabilních nákladů výrobců CHOP a ne-CHOP

Proměnná	Popis	CHOP	ne-CHOP	Rozdíl
VC	variabilní náklady (€/kg)	5,07	3,59	41,23%
MAT	nákup surového materiálu (€/kg)	3,88	3,01	28,9%
W	průměrná mzda ((€/kg)	1,19	0,58	105,2%
Q	produkce sýru Brie (1000 t)	10,6	5,18	
	Počet pozorování	80	58	
	Celkový podíl	78%	70%	

Zdroj: BOUAMRA-MECHEMACHE, Zohra. CHAABAN, Jada. *Determinants of Adoption of Protected Designation of Origin Label* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1HRGzO>

Hodnoty proměnných MAT, VC, Q byly stanoveny jako aritmetický průměr příslušných ročních hodnot za období 1980 až 2000. S tím, že proměnné MAT a VC byly očištěné o inflační vlivy na základě indexu French agro-food inflation (volně přeloženo index inflace francouzských zemědělských potravin). Proměnné VC, MAT jsou zapsány v jednicovém vyjádření, kdy příslušné náklady jsou vztaženy na 1 kg produkce Q. Proměnná VC představuje sumu proměnných MAT a VC.

Z údajů dostupných z tab. 6 vyplývá, že výrobci CHOP mají o 41,23 % vyšší VC než výrobci ne-CHOP. Tento rozdíl je dán tím, že výrobci CHOP mají o 28,9% vyšší

náklady na MAT (MAT má relativní podíl 76,53% na celkových nákladech a o 105% vyšší náklady na W (W má relativní podíl 23,47% na celkových nákladech).

Vyšší náklady na MAT jsou vysvětleny tím, že výrobci CHOP, musí nakupovat zejména mléko od lokálních producentů za vyšší ceny než výrobci ne-CHOP, kteří při nákupu nejsou vázáni na provincii Brie.

Vyšší náklady na W u výrobců CHOP jsou vysvětleny tím, že přestože je průměr roční mzdy na pracovníka pro výrobce CHOP a ne-CHOP téměř stejný (22,9 tisíc € pro výrobce CHOP oproti 22,7 tisícům € pro výrobce ne-CHOP), potřebují výrobci CHOP vyšší množství zaměstnanců na jednotku produkce. Výrobci CHOP potřebují 46 zaměstnanců pro výrobu 1 000 tun sýru Brie, zatímco výrobci ne-CHOP potřebují pouze 23 zaměstnanců na výrobu stejného množství sýra. Tento vyšší počet zaměstnanců je dán specifickým výrobním postupem, který byl popsán výše (například manuální vkládání do forem či manuální posypávání solí během procesu schnutí).

Z výsledků srovnání VC se může zdát, že je nevýhodné být výrobcem CHOP, ale je třeba také zkoumat prodejní ceny sýrů. Případová studie uvádí, že na základě informací o nákupních chování francouzských domácností vyplývá, že prodejní cena sýru Brie užívaného CHOP je 10,7 €/kg, zatímco prodejní cena sýru Brie neuzívaného CHOP je 6,8 €/kg. Ze srovnání cen, tedy vyplývá, že výrobci CHOP mohou sýr prodávat za cenu, která je o 57% vyšší.²⁹ Této problematice se podrobněji věnuje případová studie *Measuring Consumers' Attachment to Geographical Indications*, který bude podrobněji rozveden v podkapitole 8.7 této práce.³⁰

Na základě výše uvedeného je možné formulovat obecnou hypotézu, že výrobci užívaní pro své produkty CHOP mají vyšší VC oproti výrobcům neuzívaným pro své produkty CHOP. Tato hypotéza bude ověřena v následující podkapitole na výrobcích z České republiky (dále jen „první hypotéza“).

8.2 Vliv CHOP a CHOZ na jednicové náklady v České republice

Při výběru dat pro ověření první hypotézy je nutné vycházet z omezeného množství zapsaných označení a subjektů, které je užívají. Jak bylo zjištěno v kapitole 7 této práce, francouzská označení napříč komunitárními databázemi přesahují 20% relativní podíl celkového počtu zapsaných označení, zatímco česká označení mají relativní podílem přibližně 1% z celé databáze. Není možné zkoumat ani obdobný produkt – sýr s ohledem na to, že v komunitární databázi jsou zapsána pouze 3 označení náležící sýru (jmenovitě Olomoucké tvárůžky, Jihočeská Zlatá Niva a Jihočeská niva) a na národní databázi pak pouze 2 označení (jmenovitě Krkonošský pivní sýr a Moravská cihla). Tato označení jsou zvláštní tím, že byly zapsána na žádost jednotlivých subjektů a nikoliv sdružení, jak je zákonem preferováno (více

---

²⁹ Data vychází z TNS-Worldpanel Consumer Panel, který se sleduje týdenní nákupy více než 8 000 francouzských domácností. Jedná se o souhrnná data za období 2003 až 2005.

³⁰ BOUAMRA-MECHEMACHE, Zohra. CHAABAN, Jada. *Determinants of Adoption of Protected Designation of Origin Label* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1HRgGzO>

v podkapitole 6.1 této práce). Tato označení také v současnosti používají pouze subjekty, které žádaly o zápis, takže se zde není celá skupina výrobců užívající jedno konkrétní označení, jak tomu bylo v případě francouzského sýru Brie (více v podkapitole 8.1 této práce). K daným sýrům neexistuje blízký substitut, tak jak k tomu bylo v případě sýru Brie, takže v případě sýru není možná komparace mezi výrobcí CHOP a ne-CHOP.

Jako vhodným alternativním produktem pro ověření hypotézy se jeví víno, který jako produkt má největší podíl na českých označení na národní a 2. největší podíl na komunitární úrovni. V národní databázi se celkem jedná o 46 označení vín, což představuje 23% podíl z celé databáze, v komunitární databázi E-BACCHUS se celkově jedná 12 s podílem 0,9% na celé databázi. V případě vín lze nalézt subjekty, které produkují víno nesoucí CHOP a CHOZ (například z databáze E-BACCHUS Litoměřické víno, Mikulovské víno nebo Šobeské víno) a jiné subjekty, které produkují víno stejné odrůdy bez CHOP a CHOZ. Předpoklad toho, že produkt výrobců CHOP a ne-CHOP je blízkým substitutem naplněn, tedy je možná komparace variabilních nákladů ve smyslu případové studie rozebírané v podkapitole 8.1 této práce.

Komplikace ale nastávají při samotném shromažďování ekonomických dat nezbytných pro stanovení variabilních nákladů, protože se jedná o data, které nelze získat na základě veřejně přístupných listin, jakými jsou především výroční zpráva a její příloha rozvaha a výkaz zisku a ztrát. Údaje o nákladech obecně jsou údaje ekonomicky citlivá, které mohou být například rozhodující při stanovení prodejní ceny produktu pro výrobce (nákladové stanovení ceny), tak pro konkurenty (stanovení ceny na základě cenového vůdce). Z právního pohledu lze taková data považovat za obchodní tajemství dle § 504 zákona č.89/2012, občanský zákoník (dále jen „NOZ“). V praxi se tedy jedná o data, ke kterým je omezený přístup a při nesprávném použití jsou způsobilé přivodit újmu.

S ohledem na obtížnost získávání potřebných ekonomických dat a výše uvedené skutečnosti byl počet pozorování omezen na 1 konkrétní subjekt, který poskytl potřebná ekonomická data a to ve větším rozsahu než se kterými bylo pracováno v případové studii v podkapitole 8.1 této práce.

8.3 ZNOVÍN ZNOJMO a.s.

Společnost ZNOVÍN ZNOJMO a.s. se sídlem v Šatově (dále jen „Znovín“) byl založen 4. května 1992 jako akciová společnost. Jedná se o tradičního výrobce odrůdových vín a různých specialit – suché a polosuché pozdní sběry, vína ledová, slámová i šumivé sekty. Vína získávají každoročně řady prestižních tuzemských a mezinárodních cen.

Svou velikostí a produkcí patří v českých poměrech ke středním společnostem. Počet zaměstnanců byl 93 dle výroční zprávy z roku 2013 a prodej přesáhl 17 000 láhví, což představuje 3,5% z celého trhu láhvového vína.

Znovín má v současnost 4 dceřiné společnosti zaměřené na pěstování révy vinné. Na Znojemsku působí VINICE ZNOVÍN, s.r.o., která obhospodařuje viniční

trať Dívčí vrchy (výměra 50 ha), Šobes (výměra 17 ha) a Staré vinice (výměra 80 ha). Dále zde působí Vinice Weinperky, a.s. obhospodařující viniční trať Weinperky (výměra 48 ha) a jako poslední společnost PREMIX, spol. s.r.o. obhospodařující viniční trať Kokusové Hory (výměra 70 ha)

Rozsáhle vinice na Hustopečsku pak obhospodařuje Vinice Hustopeče s.r.o. Celková výměra všech obhospodařovaných viničních tratí je 195 ha na Znojemsku a 268 ha v Hustopeči.

Napříč viničními tratěmi jsou pak vysazeny hlavně tyto odrůdy – Müller Thurgau, Veltlínské zelené, Ryzlink rýnský, Rulandské bílé, Rulandské šedé, Frankovka, Dornfelder, Kerner, Tramín červený, Modrý Portugal, Muškát moravský, Sylvánské zelené, Chardonnay a Irsai Oliver.

Znovín byl vybrán jako subjekt zkoumání, protože je uživatelem CHOP „Šobes“ a „Šobeské víno“, která byla zapsána 30.4. 1998 do národní databáze a 20.12.2011 do komunitární databáze E-BACCHUS. Opět se jedná o příklad, kdy je zapisovatelem samostatný subjekt, nikoliv sdružení (srov. podkapitulu 6.1 této práce). To je dáno tím, že Znovín je výhradním vlastníkem zemědělských pozemků v oblasti viniční tratě Šobes, kterou také výhradně obhospodařuje.

8.4 Šobeské víno

Zvláštní vlastnosti Šobeského vína daného původem z viniční trati Šobes, které jsou podmínkou pro zápis označení (srov. podkapitulu 4.1 této práce) jsou dle specifikace zapsaného označení následující:

„Vína z této oblasti jsou odrůdově vyhraněnější, tzn. lépe se projevují jejich aromatické látky. Mají typicky jedinečnou zemitou příchut', která je odlišuje od ostatních poloh. Tato chuť i vůně je dána jedinečným klimatem - tedy teplotou a vlhkostí dané zeměpisné lokality. Vinice má prudkou jižní svažitou expozici, je uložena na rulovém podkladu a nachází se v jiží okrajové vinařské oblasti. To vše má vliv na jedinečnost a svéráznou charakteristiku odrůd vín z této vynikající oblasti.“³¹

V údolí řeky Dyje v srdci Národního parku Podyjí na úbočí skalního meandru řeky leží viniční trať Šobes. Jedna z nejstarších a patrně nejlepších vinařských poloh.³² Za své vynikající vlastnosti vděčí Šobeské víno nižší nadmořské výšce (240-320 m) na prosluněném jižním svahu (svažitost 28% a srážky 560 mm ročně). Zvláštní význam má i řeka Dyje, která viniční trať obtéká a vytváří specifické mik-

---

³¹ Tato podkapitola byla zpracována na základě internetových stránek Znovína, reklamních brožur a konzultaci s obchodním náměstkem Ing. Jaroslavem Opatřílem. Zdroje zapsané ve tvaru požadovaném příslušnou směrnici níže:

Znovín: *O znovínu* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1EXu5Wk>

Znovín: Viniční tratě Znovín: [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1IgJS5e>

OPATRIL, J. Hospodaření společnosti Znovín [konzultace]

³² Zajímavostí je obraz Šobesu na zámku Konopiště z roku 1820, kde je německy napsáno: Pohoří Šobes ve znojemském kraji, kde roste nejlepší moravské víno.“

roklima – teplé dny, a chladnější noci (průměrná roční teplota 8,8°C). Půda je zde kamenitá obsahující kyselou hlínu na rulovém podkladě, která přes den nasává teplo a v noci je zase intenzivně vyzařuje. Zdejší mikroklima se podobá podmínkám například na Rýně či v údolí francouzské Rhôny.

Šobeská vína se pila již na císařském dvoře ve Vídni a například Ryzlink rýnský, pozdní sběr ročník 1997 z této polohy byl v roce 1999 v Paříži zařazen mezi tisíc nejlepších vín světa.³³

8.5 Variabilní náklady Znojemska a Hustopeče

Dceřiné společnosti Znovínu lze na základě toho, zda užívají CHZO a CHOP rozdělit na výrobce CHOP a ne-CHOP. Výrobcem CHOP je VINICE ZNOVÍN, s.r.o, který hospodaří mimo jiné na viniční trati Šobes, jejíž vína nesou CHOP Šobeské víno. Za výrobce ne-CHOP je možné považovat ostatní dceřiné společnosti. Jak bylo uvedeno výše, na všech viničních tratích je obdobná struktura odrůd vinné révy, tedy je možné učinit pro potřeby této práce zjednodušující závěr, že výrobci CHOP a ne-CHOP vyrábějí produkt, který je shodný (případně je blízkým substitutem), tedy je mezi výrobci porovnatelný.

Dále je třeba stanovit variabilní náklady výrobců CHOP a ne-CHOP, zde je ale třeba uvažovat omezení spojená s ekonomickými daty, které byly poskytnuty společností Znovín. Tyto data nesou interní označení ekonomický rozbor vinic společnosti Znovín vytvořeným ekonomickým náměstkem této společnosti panem Ing. Štěpánem Bilíčkem (dále jen „rozbor“). Tento rozbor se zabývá pouze náklady na úrovni vinařské oblasti Znojmo a Hustopeče, náklady dle viničních tratí nejsou součástí rozboru. Není tedy možné stanovit náklady jednotlivých výrobců a následně je komparovat. Je ale možná komparaci na úrovni vinařských oblastí, protože CHOP označení užívají pouze vína z viniční trati Šobes, která je součástí Znojemska. Vína z oblasti Hustopečí neuvádějí žádného CHOP.

S ohledem na skutečnost, že budou porovnávány agregátní náklady v oblasti Znojemska a Hustopeče, nebude možné přesně stanovit rozdíl nákladů viniční trati Šobes oproti ostatním viničním tratím. Ale případný rozdíl se projeví do celkových nákladů Znojemské oblasti. Aby byla možná samotná komparace, je třeba učinit předpoklad, že náklady viniční trati Šobes mají podstatný vliv na výši celkových nákladů.

Náklady uvedené v rozboru mají následující strukturu:

- Spotřeba materiálu a energie
  - Pohonné hmoty
  - Agrochemie
  - Podsadba

---

³³ Zpracována na základě reklamních materiálů Vinice Šobes v Národním parku Podýjí a Vinařský turistický program. Tyto materiály byly vydány pro společnost Znovín, žádné další údaje nejsou uvedeny.

- Služby
  - Práce na vinici
  - Leasing
  - Opravy
- Osobní náklady
  - Mzdové náklady
- Odpisy dlouhodobého majetku
- Ostatní provozní náklady – zejména pojištění
- Nákladové úroky

Výše uvedená struktura nákladů zahrnuje variabilní i fixní náklady. Komparace nákladů má probíhat na úrovni variabilních nákladů, je třeba z celkových nákladů vyčlenit. K identifikaci variabilních nákladů bude použita klasifikace nákladů podle závislosti na změně objemu dle Garissona a kolektivu.³⁴

Z rozboru budou tedy zkoumány tyto proměnné variabilních nákladů (dále jen VC):

- Pohonné hmoty (MAT1)
- Agrochemie (MAT2)
- Podsadba (MAT3)
- Práce na vinici (W1)
- Mzdové náklady (W2)

V případové studii v podkapitole 8.1 byly VC zkoumány na základě dvou agregovaných proměnných MAT a W. Podrobná struktura nákladů v rámci rozboru umožňuje podrobnější zkoumání. Proměnná MAT je tvořena součtem proměnných MAT1, MAT2 a MAT3, proměnná W je tvořena součtem proměnných W1 a W2. Konkrétní hodnoty jednotlivých nákladů vztažených na 1 kg vinné révy je obsahem tab.

Tab. 7 Přehled var. nákladů Znojemska a Hustopečska za rok 2014

Proměnná	Popis	Znojemsko	Hustopeče	Rozdíl
VC	variabilní náklady (Kč/kg)	14,2	8,25	72,12%
MAT1	pohonné hmoty (Kč/kg)	1,4	0,92	52,17%
MAT2	agrochemie (Kč/kg)	2,96	1,88	57,45%
MAT3	podsadba (Kč/kg)	0,59	0,27	118,52%
W1	mzdy (Kč/kg)	7,54	3,87	94,83%
W2	pomocné práce (Kč/kg)	1,71	1,31	30,53%

Zdroj: Ekonomický rozbor společnosti Znovín za rok 2014

Proměnná MAT1 představuje náklady na pohonné hmoty zemědělských strojů, které obdělávání půdy ve viničních tratích. Vyšší náklady pro oblast Znojemska lze

³⁴ GARISSON, Ray. NOREEN, W. Eric. BREWER. C PETER. *Managerial Accounting and Costs Concepts*. 13. vyd. McGraw-Hill Irwin, 2009, 896 s. ISBN 978-0-07-337961-6. 48 s.

vysvětlit pomocí oblasti Šobes, jak bylo uvedeno výše. Šobes se nachází v Národním parku Podyjí, kam je s ohledem na ochranu místní fauny a flóry omezen přístup. Zemědělské stroje tak nemají na viniční trať přístup přímo, ale obchvatem, který prodlužuje cestu o 5 km a významně zvyšuje celkové množství spotřebovaných pohonných hmot. Viniční trať Šobes má také charakteristické vedení vinné révy s menší vzdáleností řad, které neumožňuje nasazení velkých úsporných zemědělských strojů. Ale pouze strojů menších v kombinaci s lidskou prací.

MAT2 představuje náklady na agrochemii, tedy různé postřiky chránící proti plísním, virům a různým škůdcům. MAT2 jsou navýšeny opět díky viniční trati Šobes v Národním parku. Je zde možné používat pouze omezený výčet chemických prostředků, které podléhají posouzení ze strany znalců. Nutnost nahrazovat chemikálie obsažené v postřicích za chemikálie šetrnější k životnímu prostředí se pak významně podílí na celkových nákladech spojených s agrochemií.

MAT3 představuje náklady spojené podsadbou, což je dodatečné vysazování keřů ve vinici tam, kde se původní keře neujaly, tak aby se udržel jejich plný počet. Tyto náklady jsou také vyšší na Znojemsku a podstatný vliv na výši těchto nákladů má opět viniční trať Šobes. Nižší nadmořská výška této oblasti (240 až 320 m) způsobuje větší náchylnost této oblasti na přízemní mrazíky, které nastávají v zimních obdobích. Tyto mrazíky se zdržují v nižších polohách, ve kterých je umístěna i tato viniční trať, a způsobují častější úhyn těchto keřů. Tyto keřů je nutné následně nahradit novými, což podstatně navyšuje tyto variabilní náklady.

W1 představuje mzdy stálých zaměstnanců, kteří manuální práci a obsluhu strojů obhospodařují dané viniční tratě. I zde jsou vyšší náklady Znojemska vlivem viniční trati Šobes. Výše byla popsána specifická poloha v Národním parku a samotné spony a vzdálenosti vinných řádků, kde je možné pouze omezené nasazení zemědělských strojů. To má za následek nahrazování strojové práce prací lidskou, která je pomalejší a nákladnější. Lidská práce je ovšem šetrnější k životnímu prostředí, což je podstatné zejména v Národním parku. Vycházíme z předpokladu, že zaměstnanci se stejnou pracovní náplní na Znojemsku a Hustopeči mají také stejnou mzdu. Vyšší náklady na mzdy na Znojemsku jsou tím pádem způsobeny větším množstvím pracovníků k obhospodařování viniční tratě.

W2 tvoří náklady pomocné práce, kterou tvoří sezónní pracovníky, zejména pak v období sklizně. Součástí těchto nákladů jsou také práce, které díky odbornosti a potřebné strojové vybavenosti není společnost schopná zajistit z vlastních zdrojů (například opravy zemědělských strojů). Vyšší náklady pro Znojemsko lze vysvětlit obdobně jako v případě W1, tedy oblastí samotnou a specifikací vinných řádků.

Všechny proměnné VC jsou tedy vyšší oblast Znojemska než pro oblast Hustopeče. Nejvíce se na výši variabilních nákladů Znojemska podílí náklady W1, tedy náklady na mzdy, které představují 53% celkových VC Znojemska a oproti VC Hustopeče jsou 94,83% vyšší.

Největší rozdíl ve výši nákladů mezi Znojemskem a Hustopečskem je v proměnné MAT3. Tento rozdíl je ve výši 118,52%, ale na celkové VC nemá zásadní vliv s ohledem na relativní podíl 4,15% na VC.

Na základě výše uvedeného pak lze obecně říci, že VC Znojemska jsou o 72,12% vyšší než Hustopeče. Za předpokladu, že na VC Znojemska se podstatně podílí viniční trať Šobes, kterou obhospodařuje VINICE ZNOVÍN, s.r.o.. Vína z této oblasti užívají CHOP „Šobeské víno“, tato společnost je tedy výrobcem CHOP. Hustopeče, které mají oproti Znojemsku a hlavně Šobesu nižší VC jsou obhospodařovány společností Vinice Hustopeče s.r.o.. Vína z této oblasti neužívají žádná CHOZ ani VOP, tato společnost je výrobcem ne-CHOP. Lze tedy vyvodit závěr, že výrobce CHOP má vyšší VC než výrobce ne-CHOP, což potvrzuje první hypotézu stanovenou v podkapitole 8.1 této práce.

8.6 Vliv CHOP a CHOZ na prodané množství a ceny ve Francii

Vliv CHOP a CHOZ na prodané množství byl zkoumán v rámci případové studie Measuring Consumers' Attachment to Geographical Indications, která se zabývá trhem francouzských sýru. Na trhu francouzských sýru se vyskytuje 17,3% ze všech světové užívaných CHOP a CHOZ. Co se týče do obratu, tak francouzské sýry mají 21% na světových tržbách všech produktů užívajících CHOP a CHOZ.

Předmětem zkoumání studie je komparace prodejních cen výrobků (dále jen „P“) užívajících CHOP a CHOZ (dále jen „produkty CHOP“) a výrobky, které neužívají CHOP (dále jen „produkty ne-CHOP“). Prodejní ceny jsou zkoumány ve vztahu k prodanému množství jednotlivých produktů CHOP a ne-CHOP (dále jen „P“). Ze změn Q a P je následně počítaná cenová elasticita pro výrobky CHOP a ne-CHOP, která je následně vzájemně komparována (dále jen „ e_p “).

Data pro jednotlivé proměnné byly získány od společnosti Kantar Company, která poskytla údaje o nákupním chování mezi léty 1998 až 2003 reprezentativní vzorku spotřebitelů složeného z více než 8 000 francouzských domácností. V datech bylo obsaženo 129 sýrových výrobků CHOP a ne-CHOP. Aby byly data co do množství zpracovatelné, bylo z těchto sýrů vybráno 11 nejznámějších výrobků CHOP jako Camembert a, Roquefort nebo Brie. Ostatní sýrové produkty ne-CHOP byly agregovány 10 zástupců, kteří respektují základní členění do kategorií dle výrobního procesu: měkké sýry, měkké ztlačené, jiné měkké, tuhé, modré, kozí, roztíratelné a čerstvé. Kategorie včetně podkategorií tvoří celkem 10 agregovaných zástupců, zkoumaný vzorek má tedy celkem 21 zástupců.

V tab. 8 je jsou znázorněny tržní podíly a prodejní ceny zástupců mezi léty 1998 až 2003. S ohledem na obdobné výsledky napříč kategoriemi a na to, že trh francouzských sýrů není hlavní náplní této práce součástí této tabulky je pouze 6 z 21 zástupců.

Tab. 8 Přehled trž. podílu a cen měkkých sýrů mezi léty 1998 – 2003

Produkt	Podíl na kusech (%)	Podíl na tržbách (%)	Cena (€/kg)
Měkké sýry			
Camembert CHOP	1,3	1,3	7,6
Camembert ne-CHOP	11,2	8,1	5,6
Brie CHOP	0,8	0,9	8,8
Brie ne-CHOP	2,8	2,1	5,8
Jiné měkké sýry CHOP	0,3	0,4	8,9
Jiné měkké sýry ne-CHOP	15,1	13	6,7

Zdroj: HASSAN, DANIEL. MONIER-DILHAN, Sylvette. OROZCO, Valerie. *Measuring Consumers' Attachment to Geographical Indications*. [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1ED1KVc>

Z uvedené tabulky je zřejmé, že napříč podkategoriemi mají produkty CHOP vyšší prodejní ceny oproti produktům ne-CHOP. Produkty CHOP, ale mají podstatně menší podíl na všech prodaných sýrech v kg oproti produktům ne-CHOP. V kategorii měkké sýry CHOP produkty mají podíl 2,4% na všech prodaných sýrech produktům ne-CHOP, které mají 27,1% podíl na všech prodaných sýrech. Podstatný rozdíl je i v případě podílu na celkových tržbách, kdy produkty PDO mají 4,3% podíl a ne-CHOP mají 23,3% podíl.

Vyšší prodejní ceny produktů CHOP jsou vysvětleny pouze tím, že spotřebitelé jsou ochotní si připlatit za kvalitnější produkt, který je představován produkty CHOP. Konkrétním případem může být sýr Brie užívající CHOP, kterému se věnovala podkapitola 8.1 této práce. Tento sýr se vyrábí z čerstvého nepasterizovaného mléka, což ho činí chutnější než jeho substitut ne-CHOP, který se s ohledem na to, že nemusí dodržovat nákladné tradiční postupy a používat nákladné lokální mléko, vyrábí z mléka pasterizovaného.

Menší tržní podíl produktů CHOP není v případové studii vysvětlen vůbec, ale lze předpokládat, že to souvisí s menším počtem výrobců CHOP oproti ne-CHOP. Tento menší počet je dán velikostí samotné oblasti, ve které musí probíhat výroba, kde může působit pouze omezený počet výrobců CHOP. To lze demonstrovat opět na sýru Brie, který se vyrábí ve stejnojmenné francouzské provincii. Hlavní surovinou pro sýr Brie užívající CHOP je čerstvé mléko z krav této provincie, jejíž počet je omezený, což omezuje výrobu sýru samotného.

V druhé části případové studie je zjišťována cenová elasticita pomocí modelu Almost Ideal Demand System (dále jen „AIDS“), který v roce 1980 vytvořil Angus Deaton a John Muellbauer v roce 1980. Tento model se používá pro zkoumání poptávky po potravinách v řadě průmyslových odvětví.

Vzor. 1 Almost Ideal System

$$w_{it} = \alpha_i + \sum_{j=1}^n \gamma_{ij} \log p_{it} + \beta_i \log (Y_t / P_t) + \varepsilon_{it}$$

Zdroj: HASSAN, Daniel. MONIER-DILHAN, Sylvetta. OROZCO, Valerie. *Measuring Consumers' Attachment to Geographical Indications*. [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1ED1KVc>

Tento model zkoumá vztah 3 proměnných – tržního podílu w_{it} a ceny p_{it} , který již byly rozebírány v tab. 8. Dále pak důchodu Y_t očištěného o inflaci, která je v modelu zahrnuta v rámci indexu P_t . V modelu jsou obsaženy také 3 koeficienty – α_i je koeficient tržního podílu, β_i je koeficient citlivosti na příjem a γ_i je koeficient citlivosti na ceně, ε_{it} je chybový člen. Proměnné a koeficienty jsou zkoumány pro produkt i v čase t .

Cenová elasticita zjištěná na základě AIDS modelu, je obsažena v tab. 9. Ve které jsou pro účely této práce opět uvedené pouze kategorie měkké sýry, které jsou reprezentativní ukázkou všech 21 zástupců sýru.

Tab. 9 Přehled Marshallovy cenové elasticity pro měkké sýry

Produkt	Cenová elasticita
Měkké sýry	
Camembert CHOP	-3,72
Camembert ne-CHOP	-2,43
Brie CHOP	-2,91
Brie ne-CHOP	-3,87
Jiné měkké sýry CHOP	-3,56
Jiné měkké sýry ne-CHOP	-0,88

Zdroj: HASSAN, Daniel. MONIER-DILHAN, Sylvetta. OROZCO, Valerie. *Measuring Consumers' Attachment to Geographical Indications*. [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1ED1KVc>

Z porovnání sýrů CHOP a ne-CHOP je zřejmé, že u 2 ze 3 měkkých CHOP sýrů je vyšší cenová elasticita oproti substitutům ne-CHOP. Výsledky případové studie tedy nepotvrzují všeobecné přesvědčení, že produkty CHOP mají výhodu ve větší věrnosti k nákupu mezi spotřebiteli. Naopak se ukazuje, že na případné změny ceny budou výrazněji reagovat změnou nakupovaného množství sýru CHOP oproti menší změně nakupovaného množství sýru ne-CHOP. Nepotvrzuje se tedy domněnka, že výrobci sýru CHOP disponují monopolní silou na trhu sýru s ohledem na kvalitu danou tradičními postupy a jejich omezeným množstvím daným omezením oblasti výroby.

Výsledky navzdory očekávání jsou v případové studii vysvětleny tím, že spotřebitel dává přednost sýrům, které jsou „bezpečné“ a jednoduše uchovatelné. Tyto vlastnosti nenáležejí sýrům CHOP, které se vyrábí z čerstvého nepasterizovaného

mléka, mají tedy krátkou trvanlivost a větší pravděpodobnost výskytu škodlivých látek biologického původu. Případné inovační procesy sýru CHOP snižují věrnost spotřebitelů těmto sýrům, což ale vede k diferenciaci od sýru ne-CHOP, které častěji podléhají různým inovacím. Rozdíly mezi sýry ne-CHOP ztěžují možnost jejich vzájemného srovnání, což má za následek nižší cenovou elasticitu pro sýry ne-CHOP. Naopak sýry CHOP jsou méně rozdílné, tedy jednodušeji porovnatelné, což zvyšuje jejich cenovou elasticitu.

Na základě této případové studie bude pro srovnání vlivu CHOP a ne-CHOP na prodané množství a ceny v České republice formulovány další 2 hypotézy.

Druhá hypotéza (pozn. první hypotéza byla formulována v podkapitole 8.1 této práce) je, že produkty CHOP mají vyšší prodejní cenu oproti výrobkům ne-CHOP (dále jen „druhá hypotéza“).

Třetí hypotéza je, že výrobky CHOP mají nižší cenovou elasticitu oproti ne-CHOP výrobkům (dále jen „třetí hypotéza“). Třetí hypotéza se v této případové studii nepotvrdila, ale v rámci České republiky budou srovnávané jiné produkty, tedy jiný závěr je vzhledem k jinému státu a produktu možná.

8.7 Vliv CHOP a CHOZ na prodané množství a ceny v České republice

Tento vliv bude v rámci českých označení zkoumán opět na trhu vín. S ohledem na četnost zastoupení CHOP a CHOZ náležící vínům v národní databázi a komunitární databázi, které bylo rozebíráno v kapitole 6 a podkapitole 8 této práce.

S ohledem na neexistenci dat sledující spotřební chování domácnosti při nákupu produktu CHOP a ne-CHOP, budou použita data poskytnutá společností Znovín. Tato společnost byla charakterizována v podkapitole 8.3 této práce. Konkrétně se jedná o data o prodejích ochutnávkového stánku Staré vinice v letech 2013 a 2014 (dále jen „prodejní data“).

Ochutnávkový stánek Staré vinice (dále jen „stánek“) je provozován společností Znovín a nachází se v polovině cyklostezky mezi Louckým klášterem a viniční tratí Šobes. Tento stánek je otevřený pouze v sezóně, tradičně od konce března do konce května, následně od začátku června do konce září. Stánek nabízí ochutnávku ze šesti různých vín, z nichž část užívá a část neužívá CHOP (dále jen „vína CHOP“ a „vína ne-CHOP“).

Z prodejních dat toho stánku jsou známy informace o proměnných P a Q pro jednotlivé vína CHOP a ne-CHOP, kromě množství poptávaného spotřebitele nejsou o nich známy žádné další informace, což se projeví při volbě modelu pro výpočet cenové elasticity, protože není známa proměnná Y.

Pro účely této práce bude učiněn předpoklad, že spotřební chování zjištěné na základě prodejních dat stánku představuje reprezentativní vzorek o chování spotřebitelů na trhu vín CHOP a ne-CHOP.

V tab. 10 je uveden přehled prodejních cen vybraných vín stánku a to včetně relativního podílu na celkovém počtu prodaných láhvích (veškeré láhvvé víno se prodává v láhvích o objemu 0,75l) a relativního podílu na tržbách stánku. Cena

byla stanovena jako aritmetický průměr ceny daného produktu za roky 2013 a 2014. Sloupec „CHOP“ obsahuje informaci, zda produkt užívá CHOP (pokud ano, pak ve sloupci hodnota 1). Vínem CHOP je zde Šobeské víno, které bylo popsáno v podkapitole

Tab. 10 Přehled prodejních cen vín a jejich relativních podílů

Produkt	CHOP	Podíl na kusech (%)	Podíl na tržbách (%)	Cena (Kč/láhev)
Ryzlink vlašský	1	14,96%	20,52%	240
Cabernet sauvignon rosé	0	10,34%	6,94%	117,5
Dan Ermité	0	6,20%	3,37%	95
Kerner	0	15,88%	15,43%	170
Ryzlink rýnský	1	17,63%	25,18%	250
Sauvignon	0	13,93%	11,94%	150
Svatovařinecké	0	4,18%	2,27%	95
Tramín červený	0	12,23%	10,48%	150
Zweigeltrebe	0	4,65%	3,86%	145

Zdroj: vlastní zpracování dle prodejních dat stánku

Z tab. 10 je zřejmé, že nejvyšší prodejní zisk mají Ryzlink vlašský a Ryzlink rýnský, obě vína jsou zástupci Šobeských vín, tedy vín CHOP. Šobeská vína mají také největší relativní podíl na tržbách stánku (dohromady se jedná o relativní podíl 45,70%) a na počtu prodaných láhvích zaujímá Ryzlink rýnský 1. místo (relativní podíl 17,63%) a 3. místo (relativní podíl 14,96%). Vysoké relativní podíly jsou opakem situace v tabu. 8 na trhu francouzských sýrů, kde sýry CHOP, dosahovaly nízkých relativních podílů. Tento rozdíl je dán zdrojovými daty, kdy zkoumání prodejních cen vín vychází pouze z prodejních dat jediného stánku oproti komplexním datům spotřebního chování 8 000 francouzských domácností. Jak bylo uvedeno výše, stánek se nachází v blízkosti trati Šobes, tedy se očekávat, že osoby, které se vydají do této oblasti, budou chtít ochutnat právě zdejší víno, které má výjimečné kvality (více v podkapitole 8.4 této práce).

Tab. 10 je zjednodušené v tom, že komparuje navzájem různé odrůdy vína, tedy vína, která se liší ve svých vlastnostech – v barvě, vůni a chuti. Pro precizní srovnání by se muselo srovnat vína stejné odrůdy, které mají obdobné vlastnosti. – především pak barvu, vůni a chuť. Ochutnávkový stánek ale nenabízí víno jedné odrůdy, které by CHOP a ne-CHOP.

Odrůdové příbuzné je ovšem víno Ryzlink rýnský a Kerner, který vznikl křížením Ryzlinku rýnského a Trolinské odrůdy. Tato vína jsou podobná dle barvy a vůně, dle chuti je Ryzlink rýnský such a Kerner polosuchý. V rámci stánku se jedná o vína, která mají neblíže k substitutům, takže mají neblíže k situaci umožňující komparaci.

Ryzlink rýnský má oproti Kerneru o 47,06% vyšší prodejní cenu, relativní podíl na prodaných láhvích mají obě vína podobný (Ryzlink rýnský má o 1,74 p.b.

vyšší relativní podíl), rozdílná prodejní cena se ale projeví do relativního podílu na tržbách, kdy Ryzlink rýnský má vyšší relativní podíl na tržbách díky podstatně vyšší prodejní ceně (Ryzlink rýnský má o 1,74 p.b. vyšší relativní podíl o 9,75 p.b.).

Toto srovnání potvrzuje druhou hypotézu, že výrobky CHOP mají vyšší prodejní cenu oproti výrobkům ne-CHOP.

Cenová elasticita jednotlivých vín CHOP a ne-CHOP nebude zjištěna na základě AIDS modelu, který byl použit v případě francouzských sýrů. Model AIDS byl rozebírán v podkapitole 8.6 této práce. Pro tento model je nezbytné znát proměnnou důchodovou proměnnou Y a podílové koeficienty Almost Ideal Demand Systém α , β , γ

Cenová elasticita bude stanovena na základě modelu obloukové cenové elasticity (dále jen ε_p), tak jak ji uvádí Allen.³⁵ Tento model byl zvolen z důvodů, že uvažuje pouze dvě proměnné – P a Q , které jsou známé z prodejních dat. Model zkoumá, jak se změní proměnná Q při změně, je tedy nutné znát cenu a poptávané množství před změnou (P_1 a Q_1) a cenu poptávaného množství po změně (P_2 a Q_2). Model je znázorněn ve vzor. 2.

Vzor. 2 Oblouková cenová elasticita

$$\varepsilon_P = \frac{Q_2 - Q_1}{(Q_2 + Q_1):2} : \frac{P_2 - P_1}{(P_2 + P_1):2}$$

Zdroj: vlastní zpracování na základě Allen, G. D. Roy. Lerner, P. Abba. *The Concept of Arc Elasticity of Demand*. In Review of Economic Studies 1. vyd. Oxford University Press. JSTOR 2967486. 226 s.

Model ε_p sleduje změny proměnných P a Q , tedy z uvedených vín v tab. 10 je nutné vybrat taková vína CHOP a ne-CHOP, u kterých došlo ke změně proměnných P a Q . Takovým vínem je Ryzlink rýnský užívající CHOP a vína ne-CHOP – Cabernet Sauvignon rosé a Kerner. Přehled těchto vín včetně změn proměnných a výsledných ε_p je obsahem tab. 11.

---

³⁵ Allen, G. D. Roy. Lerner, P. Abba. *The Concept of Arc Elasticity of Demand*. In Review of Economic Studies 1. vyd. Oxford University Press. JSTOR 2967486. 226 s.

Tab. 11 Vybranná vína a jejich P a Q, včetně ϵ_p

Produkt	CHOP	P ₁ (Kč)	P ₂ (Kč)	Q ₁ (ks láhví)	Q ₂ (ks láhví)	ϵ_p
Cabernet Sauvignon rosé	0	95	140	375	265	-0,89757
Kerner	0	180	160	470	513	-0,74364
Ryzlink rýnský	1	240	260	560	531	-0,66453

Zdroj: vlastní zpracování na základě prodejních dat

Z tab. 10 je zřejmé, že s rostoucím P jednotlivých prodaných vín dochází k poklesu prodaného množství vín. To vychází obecně z poptávkové křivky, která má klesající průběh, takže s poklesem ceny se poptává méně statků a naopak.³⁶ To má za následek, že proměnné P a Q jsou záporně korelované, tedy hodnoty, kterých bude proměnná ϵ_p nabývat a budou z polozavřeného intervalu 0 až nekonečno $\epsilon_p \in (0, \infty)$. Čím je absolutní hodnota ϵ_p větší, tím větší změna Q jako reakce na změnu P.

Tab. 10 ukazuje, že vyšší ϵ_p mají vína ne-CHOP, oproti vínu CHOP, tedy spotřebitelé reagují citlivě (tedy více) na změny vín CHOP. To lze vysvětlit tím, že spotřebitelé jsou si vědomi, že CHOP víno, v tomto případě Šobeské víno Ryzlink rýnský má určité specifické vlastnosti, které jsou dány původem z viniční trati Šobes. Těmito vlastnostmi je myšleno zejména specifická barva, vůně a chuť, které dávají vínu určité kvality, za které je ochoten zaplatit vyšší cenu, jak bylo prokázáno druhou hypotézou. Pokud tedy dojde například k navýšení ceny Ryzlinku rýnského o 10 Kč, pokles prodeje bude pouze 7 láhví ($\epsilon_p = 0,66$) a celkové tržby za prodej se tedy nesníží, ale naopak zvýší.

I v tomto případě je vhodnější, komparovat cenovou elasticitu u vín CHOP a ne-CHOP, které jsou stejné odrůdy. Tedy spotřebitel není při svém nákupním chování ovlivňován odrůdou, která se projeví na barvě, vůni a chuti vína, ale pouze tím, zda víno užívá CHOP. To ale vzhledem ke skutečnosti, že stánek nabízí pouze od každé odrůdy jedno víno, není možné. Výše bylo uvedeno, že možným substitutem Ryzlinku rýnského (zástupce vín CHOP) je Kerner (zástupce vín ne-CHOP). Toto tvrzení můžeme nyní ověřit na základě modelu obloukové křížové elasticity (dále jen ϵ_c). Tento model zkoumá, jak se změní Q jednoho statku při změně P jiného statku. Tento model tedy vychází ze vzor 2 s tím, že proměnné Q₁ a Q₂ slouží pro stanovení změny množství prvního statku, a proměnné P₁ a P₂ slouží pro stanovení změny ceny druhého statku. Tab. 11 uvádí, jak se změní poptávané množství Ryzlinku rýnského vlivem změny ceny Kerneru a Cabernet Sauvignon rosé.

³⁶ Marshall, Alfred. *Principles of Economics* [online]. [cit. 26.2.2015]. 8. vyd. Liberty Fund, Inc., 2011, 627 s. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1lJ5CXb>. 61 s.

Tab. 12 Křížová elasticita vybraných vín

Produkt	CHOP	ε_c
Cabernet Sauvignon rosé	0	0,45187901
Kerner	0	-0,03470313
Ryzlink rýnský	1	

Zdroj: vlastní zpracování na základě prodejních dat

Z tab. je patrné, že substitutem Ryzlinku rýnského je Kerner. S ohledem na skutečnost, že se zvýšením P Ryzlinku rýnského došlo ke zvýšení Q Kerneru. Tedy spotřebitelé vlivem zvýšení ceny Ryzlinku rýnského začali poptávat jeho substitut – Kerner. V modelu ε_c je korelace mezi Q jednoho statku a P druhého statku kladná (srov. s modelem ε_p , kde byla korelace mezi P a Q jednoho statku záporná).

Kerner je tedy substitutem Ryzlinku rýnského a jejich vzájemnou komparací lze dojít k závěru, že Ryzlink rýnský (Šobeské víno jako zástupce vín CHOP) má nižší ε_p oproti Kerneru (zástupce vín ne-CHOP).

Na základě výše uvedeného lze tedy potvrdit třetí hypotézu, že výrobky CHOP mají nižší cenovou elasticitu oproti výrobkům ne-CHOP.

9 Diskuze

Zkoumání ekonomických vlivů zeměpisných označení v rámci praktické části vychází ze studii zabývajících se trhem francouzských sýru (podkapitola 8.1 této práce). Tyto studie byly zvoleny jako východisku s ohledem na absenci národní odborné literatury věnující se tomuto tématu. Tato práce si tedy jako první dává za cíl stanovení ekonomických dopadů spojených s českými zeměpisnými označeními (srov. podkapitolu 1.2 této práce)

Z těchto studií byla převzata komparace jako základní metoda pro zkoumání ekonomických vlivů. Samotné ekonomické vlivy byly zkoumané na základě vybraných nákladových a příjmových proměnných, které byly opět stanoveny na základě případových studií. Samotná komparace je pak založena za zkoumání hodnot těchto proměnných mezi výrobcí CHOP a ne-CHOP. Aby komparace byla možná, musí výrobci vyrábět produkt, který je substitutem.

Tento předpoklad není dodržený pro české sýry CHOP, tedy došlo ke změně srovnávaného produktu oproti případovým studiím. Produktem bylo zvoleno víno s ohledem na četnost zastoupení v národní i komunitární databázi a množství výrobců CHOP a ne-CHOP na trhu vín (srov. kapitolu 7 této práce).

Autor této práce je přesvědčen, že trh s víny obsahuje ekonomické data v dostačeném rozsahu a kvalitě, tak aby bylo možno replikovat postupy obsažené ve studiích v českých podmínkách. Vzhledem k tomu, že data potřebná pro komparaci jsou součástí dat o hospodaření společnosti, je k ním pouze omezený přístup, což se projevilo v rozsahu a kvalitě dat, z kterými bylo pracováno v rámci této práce. Autoři případových studií mohli využít data, které byly sbírány po celá desetiletí přímo francouzskými institucemi, v českých podmínkách data takového rozsahu ke dni zpracování této práce neexistovaly.

V rámci praktické části tedy bylo pracováno s hospodářskými daty společnosti Znovín, které byly poskytnuty pro účely této práce za podmínky, že práce bude publikována v režimu utajené práce.

Tyto data neumožňují přesné stanovení nákladů na víno CHOP s ohledem na skutečnost, že náklady jsou stanoveny pouze na úrovni dvou oblastí – Znojemska a Hustopečska, nikoliv na úrovni viniční tratě Šobes (z této oblasti pochází víno CHOP Šobeské víno), která je součástí oblasti Znojemska. Pro možnost komparace bylo nutné učinit předpoklad, že náklady viniční tratě Šobes se významně podílí na celkových nákladech oblasti Znojemska. Dceřiná společnost Znovínu obhospodařující oblast Znojemska je v rámci této práce považována za výrobce CHOP a dceřiná společnost obhospodařující Hustopeče je považována za výrobce ne-CHOP.

Z komparace nákladů výrobců vína CHOP a ne-CHOP se ukazuje obdobně jako ve studiích, že výrobci CHOP mají vyšší jednicové VC než výrobci ne-CHOP. Výše VC je pak ovlivněna zejména MAT a W. Výše těchto dílčích proměnných je ale vysvětlena odlišně v rámci případových studií věnovaných francouzským sýrům a českého trhu vín rozebíraného v rámci této práce.

Vyšší MAT jsou pro výrobce sýrů CHOP vysvětleny nutností odebírat mléko jako základní surovinu od lokálních výrobců. Vyšší W jsou pak vysvětleny tradičními postupy, které jsou náročnější na dražší lidskou práci.

Vyšší MAT a W byly pro výrobce vína CHOP vysvětleny zejména samotnou oblastí, kde se víno produkuje. Zdejší mikroklima a přírodní podmínky jsou natolik specifické, že jsou chráněny i státem a nachází se zde Národní park. To má za následek využívání dražších šetrnějších postřiků, omezený přístup zemědělských strojů, které jsou nahrazovány dražší lidskou prací (srov. podkapitulu 8.5 této práce)

Prodejní ceny a cenová elasticita byla v rámci případových studií zjišťována z dat o spotřebním chování více než 8 000 francouzských domácností ohledně nákupu výrobků CHOP. Taková data nejsou pro české domácnosti k dispozici, tedy bylo nezbytné nalézt alternativní zdroj dat, kterým se stala prodejní data ochutnávkového stánku Staré vinice (srov. podkapitulu 8.7 této práce). S ohledem na velikost a složení zkoumaných dat je si autor vědom, že tyto data nesplňují požadavky kladené na reprezentativní vzorek, ale rozsáhlejší data na výše popsané omezení nebylo možné pro potřeby práce zajistit.

V prodejních datech byly zastoupeny vína CHOP a ne-CHOP různých odrůd, tedy nebylo možné nalézt substitut totožné odrůdy. Na základě obdobných vlastností (chuti, barvy, vůně) byl substitutem vína CHOP Ryzlink rýnský stanoven Kerner. Ten se jako substitut potvrdil také na základě obloukové křížové elasticity. Pro komparaci prodejních cen a cenové elasticity bylo nutné učinit další předpoklad a to, že víno Kerner je substitutem Ryzlinku rýnského.

Odlišný charakter zdrojových dat se projevil zejména v případě cenové elasticity, která byla v případových studiích zjišťována pomocí modelu AIDS (srov. podkapitulu 8.6 této práce). Pro tento model, ale nebylo v českých datech známé všechny potřebné proměnné, tedy byl použit model obloukové cenové elasticity.

Výsledky získané z těchto dat jsou obdobné pro výrobce sýru CHOP a výrobce vín CHOP. Kdy s ohledem na speciální vlastnosti těchto produktů je možné je prodávat za vyšší P. Rozdíl je ale v tržních podílech, kdy francouzské sýry CHOP, měly podstatně nižší tržní podíly než sýry ne-CHOP. To bylo vysvětleno samotným omezením produkce, která je vázaná na konkrétní oblast. Nízký tržní podíl vín CHOP, se neprojevil s ohledem na specifčnost zdrojových dat ochutnávkového stánku. Ochutnávkový stánek se nachází v blízkosti viniční tratě Šobes, tedy spotřebitel, který podnikne cestu právě do této oblasti, bude chtít ochutnat právě toto víno.

V případových studiích se nepotvrdila hypotéza, že sýry CHOP mají nižší cenovou elasticitu než sýry ne-CHOP. Tato skutečnost byla v studii vysvětlena obavou o bezpečnost konzumace sýrů CHOP a obtížnou vzájemnou komparací jednotlivých CHOP sýrů (srov. podkapitulu 8.6 této práce).

V případě českých vín CHOP, se hypotéza o nižší cenové elasticitě potvrdila, což je vysvětleno specifickými vlastnostmi produktu, které způsobují, že při změně prodejní ceny reagují spotřebitelé menší změnou poptávaného množství (srov. podkapitulu 8.7 této práce).

10 Závěr

Ochrana zeměpisných označení tvoří zvláštní skupina v rámci práva průmyslového vlastnictví a to s ohledem na účel této ochrany. Účelem není monopolizaci práv spojená s označením v jednom subjektu, ale naopak poskytnutí těchto práv každému kdo splní podmínky pro zápis daného označení. V praxi je přístup k užívání ochrany zeměpisných označení omezen díky specifické vlastnosti zeměpisných označení, kterou je vztah mezi oblastí a specifickými vlastnostmi produktu. Toto omezení vychází z této oblasti, protože na ní může působit pouze omezené množství výrobců s ohledem na kapacitní omezení. V některých případech ale k monopolizaci může přeci jenom dojít a to zejména pokud je daná oblast výhradním vlastnictvím jediného podnikatelského subjektu, jak tomu byl v případě Šobeské vína pocházející z viniční tratě Šobes, která je ve výhradním vlastnictví společnosti Znovín.

Označení ale nemá význam pouze pro subjekty vyrábějící produkty chráněné zeměpisnými označeními, ale i pro spotřebitele, kterým umožňují orientaci mezi jednotlivými produkty a identifikaci těch, kteří mají specifické vlastnosti. Komunitární úprava uvádí symboly pro „CHZO“ a „CHOP“, které musí spolu se slovním spojením, které je nezbytné na výrobcích uvádět. Národní úprava označování „CHZO“ a „CHOP“ obecně neupravuje. V praxi je třeba použít úpravu pro konkrétní produkty, jak je tomu i v případě vín.

Jak již bylo naznačeno výše, úprava zeměpisných označení není jednotná, ale je rozdílná na národní a komunitární úrovni. Největším rozdílem je produkt (v národní úpravě se používá termín zboží), který může užívat OP a ZO. Zatímco na národní úrovni označovaným produktem může být jakýkoliv produkt, kterým se rozumí hmotná věc vyrobená k nabídce spotřebiteli. Na komunitární úrovni je možné označovat pouze zemědělské potraviny, víno a lihoviny. V národní databázi tedy může být zapsaná Jablonecká bižuterie nebo Sedlecký kaolín. Tento rozdíl je jediná skutečnost, zdůvodňující existenci národních označení vedle komunitárních označení. Proces zápisu je pro národní a komunitární označení obdobný s tím, že v první fázi je příslušný vždy ÚPV. V případě komunitárního označení následuje druhá fáze před Komisí v Bruselu, které ÚPV žádost postoupí, pokud splňuje veškeré náležitosti. S ohledem na skutečnost, že v první fázi je vždy příslušný ÚPV a náležitosti žádosti a příloh jsou v obou úpravách obdobné. Jeví se národní označení jako nadbytečné a jeho existence je opodstatněna pouze tím, že ji může využít více druhů produktů než v případě komunitárního označení.

Práva spojená se zapsaným označením jsou dvojího druhu. Za prvé se oprávnění zapisovatele (případně dalších subjektů, které splní stejné podmínky, jaké jsou kladeny na zapisovatele) užívat na svých produktech tato chráněna označení. Za druhé se jedná o ochranu proti zneužití chráněného označení, kdy tato označení smí používat pouze oprávněný subjekt. Tento zákaz se vztahuje i na označení podobná, která jsou způsobilá vyvolat nebezpečí záměny. V praxi označování vín, se využívá pouze druhé skupiny práv, které preventivně brání v používání označení ze strany neoprávněných subjektů.

S ohledem na skutečnost, že uživateli chráněných označení jsou výrobci – podnikatelské subjekty, je třeba sledovat ekonomické vlivy spojené se zeměpisným označením. Na základě případových studií věnovaných trhu francouzských sýru CHOP, byly stanoveny nákladové a příjmové proměnné, které sloužili pro ověřování hypotéz o vybraných ekonomických vlivech zeměpisných označení.

Francouzské subjekty patří tradičně k nejčastějším uživatelům zeměpisných označení (mají více než 20% na všech zapsaných označeních) a podstatně se podílí na důchodech francouzské ekonomiky jako takové (relativní podíl 21% ze všech tržeb chráněných označení náleží Francii).

V České republice jsou zeměpisná označení užívány pouze velmi omezeně (české označení mají méně než 1% na všech zapsaných označeních) a nejsou k dispozici data v takovém rozsahu a kvalitě jako ve Francii.

Analýzou hospodářských dat společnosti Znovín byla ověřena platnost první hypotézy, že výrobci CHOP, mají vyšší variabilní náklady než výrobci ne-CHOP. Což bylo dáno zejména oblastí – viniční tratí Šobes, kde bylo víno vyráběno. Tato oblast má specifické přírodní podmínky, zejména pak mikroklima ovlivňující vlastnosti Šobeských vín. Vzhledem k těmto podmínkám je tato oblast Národním parkem, což se projeví ve vyšších nákladech na materiál a na mzdy, jako na hlavní proměnné variabilních nákladů.

Platnost druhé hypotézy, že produkty CHOP mají vyšší prodejní ceny, byla ověřena na základě prodejních dat ochutnávkové stánku Staré vinice. Kdy z meziročního srovnání let 2013 a 2014 plyne, že produkty CHOP mají vyšší prodejní ceny a v tomto případě podíl na celkových tržbách. Vyšší ceny jsou vysvětleny ochotou spotřebitelů zaplatit více za specifické vlastnosti, které má Šobeské víno oproti ostatním vínům.

Třetí hypotéza ověřovala tvrzení, že produkty CHOP mají nižší cenovou elasticitu než produkty ne-CHOP. Tedy že změna poptávky vyvolaná změnou prodejní ceny je menší u produktů CHOP než ne-CHOP. Hypotéza byla ověřována na základě modelu cenové elasticity v bodě, který ukázal, že produkty CHOP mají opravdu nižší cenovou elasticitu. To potvrzuje závěr, že s ohledem na vlastnosti Šobeského vína, které mu propůjčuje výjimečné kvality, jsou spotřebitelé ochotni zaplatit vyšší cenu. Pokud bude tato cena navýšena, spotřebitelé sice omezí spotřebu, ale toto omezení bude vzhledem k navýšení ceny nižší, tedy celkové tržby porostou.

Závěrem lze tedy říci, že náklady spojené s užíváním chráněných označení ne-spočívají v procesu zápisu (zde se platí poplatek ve výši 2500 až 4000 Kč a případně odměna za právní pomoc, více kapitola 5 této práce), ale ve vyšších variabilních nákladech spojených s výrobou samotných produktů CHOP. Tyto vyšší náklady jsou ale kompenzovány vyšší prodejní cenou, která může být v případě nevhodného nastavení měněna s ohledem na nižší cenovou elasticitu produktů CHOP.

11 Literatura

11.1 Knižní zdroje

- Allen, G. D. Roy. Lerner, P. Abba. *The Concept of Arc Elasticity of Demand*. 1. In Review of Economic Studies 1. vyd. Oxford University Press. JSTOR 2967486.
- GARISSON, Ray. NOREEN, W. Eric. BREWER. C PETER. *Managerial Accounting and Costs Concepts*. 13. vyd. McGraw-Hill Irwin, 2009, 896 s. ISBN 978-0-07-337961-6.
- HOLMAN, Robert. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, xiv, 424 s. ISBN 978-80-7179-861-3.
- HORÁČEK, Roman. *Práva na označení (zákon o ochranných známkách a zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení): komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, xiv, 460 s. ISBN 80-7179-838-x.
- JAKL, Ladislav a Václav JANSÁ. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010, 268 s. ISBN 978-80-86855-65-3.
- JAKL, Ladislav. *Práva na označení a průmyslové vzory*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Metropolitní univerzita, 2008, 251 s. ISBN 978-80-86855-36-3.
- LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Práva na označení: obchodní jméno, ochranné známky, označení původu výrobku*. Vyd. 1. Praha: Orac, 1997, 213 s. ISBN 80-901938-3-8.
- Marshall, Alfred. *Principles of Economics* [online]. [cit. 26.2.2015]. 8. vyd. Liberty Fund, Inc., 2011, 627 s. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1lJ5CXb>
- POSPÍŠIL, Michal. *Systém úpravy průmyslového vlastnictví* [online]. [cit. 7.3.2015]. In Aplikované právo 2/2003. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1FpovtB>

11.2 Elektronické zdroje

- BOUAMRA-MECHEMACHE, Zohra. CHAABAN, Jada. *Determinants of Adoption of Protected Designation of Origin Label* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1HRgGzO>
- HASSAN, Daniel. MONIER-DILHAN, Sylvetta. OROZCO, Valérie. *Measuring Consumers' Attachment to Geographical Indications*. [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1ED1KVc>
- ŠPINDLER, Karel. *Vývoj práv na označení v České republice*. [cit. 26.2.2015]. In: ASPI.
- Úřad průmyslového vlastnictví: *Označení původu a zeměpisná označení Společenství* [online]. [cit. 4.3.2015]. Dostupné z WW: <http://bit.ly/1GCixcC>
- Národní databáze [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1IeB3rc>

- Znovín: *O znovínu* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1EXu5Wk>
- Znovín: *Viniční tratě Znovín* [online]. [cit. 26.2.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1IgJS5e>
- ČERNÝ, Jan. *Nový zákon o označení původu* [online]. [cit. 4.3.2015]. Dostupné z WWW: <http://bit.ly/1AIMLSM>

11.3 Legislativa

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 110/2008, o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1576/89In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwers, a.s. [cit. 7.3.2015].
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwers, a.s. [cit. 7.3.2015].
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwers, a.s. [cit. 7.3.2015].
- Nařízením Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 664/2014, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012, pokud jde o stanovení symbolů Unie pro chráněná označení původu, chráněná zeměpisná označení a zaručené tradiční speciality a o některá pravidla pro původ, procesní pravidla a další přechodná pravidla. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwers, a.s. [cit. 7.3.2015].
- Zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele. č. 1576/89In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwers, a.s. [cit. 7.3.2015].
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwers, a.s. [cit. 7.3.2015].

11.4 Jiné

- OPATRIL, J. *Hospodaření společnosti Znovín* [konzultace].